

1973-1974
CEDOO
FONS
A VILADOT

ZABAL

4 bi hilabetetarik
73-KO HILIZIL-I-ILIBENI)(XI
GARREN ZENBAKIA - PREZIOA : 4 FR. (50 peseta)
Bimestriel n° 4 novembre - décembre 1973

UAB
Biblioteca de Comunicacio
i Hemeroteca General
CEDOO

AURKIBIDEA

Aintzin Solasa	1
<u>Euskal Herriko Problemak</u>	
Nobel sarien ildotik	2-4
Unibersitateaz Zabal-en oharrak	5-6
Udako Euskal Unibersitatea	7-9
Euskal Unibersitatea	10-11
Katalanen eta Euskaldunen Unibersitatea	12-15
Ziberoko Sindikata	16-18
Kantonamenduetako Bozkak	19-20
Ekonomialaro berri bat	21-23
<u>Gai Zabalak</u>	
Xileko itsuskeria	24-27
Israël eta Ismaël	28-
"Les Temps Modernes" agerkarian Aberri zapalduak	29-34
Gardarem lo Larzac	35-38
<u>Kultura</u>	
Ikastaldia 73	39-42
Zein den Ikasen arloa ?	43-44
Aizto gorria...	45
Antzerkilarien biltzarra	46-47
<u>Irakurleen Xokoa</u>	
Ziberotik irakurle batek	48-49
Johañe Aizager-i	50-52
Johañe Aizager-ek : Bego hortan	53-54
Begiko-ri errantzunez	55-57
Euskal Herriko eliza	58-59

URTE SARIA

Ipar-Euskal Herriko	22,00 libera (F)
Hego-Euskal Herriko	48,00 libera (F)
	= 600 peseta
Laguntzako urte saria	50,00 libera (F)
	eta gehiago

Zuzenbidea :

"ZABAL"
Bourgneuf Karrikan, 31
BAIONA

1 AINTZIN SOLAS

Behin baino gehiagotan entzun duguna da, euskal kulturaren, politikaren eta sozialismaren sailetan euskaldungo berri bat sortu eta eraiki beharrez lan ta lan ari direnak, idealari huts eta buru-bero batzu baizik ez direla ! Ezen nun nor ikusten da gaurko egunetan nola euskaldun idealari batzu, galtzen ari den mintzaira bat salbatu, askartu eta hedatu beharrez ari, oraino izan ez den politika eta sozialisma berri bati sortzea eman beharrez jo ta ke ari ?

Nun ? Zabalkitsu begiak, irakurle. Besten erran-merranerri ez diezogula behar baino gehiago kasu-egin eta beha dezagun artetan munduaren zabalarri. Lehen behako batean berean ikusiko ditugu gure bide bertsutik doazin katalanak. Ikusiko ere, Larzac-eko eskualdean nola hango artzain-laborariak frantses inperialismaren kontra diren altxatu. Ikusiko, oraino, Txileko Herria, jende langileriak demokraziaren bidez hautatua zuen sozialismaren bidetik ederki abiatu zena, ez bat ez bi sutan eta odoletan emana. Eta nork ote ? Amerikano diru-kapitalismaren inperialismak, (ITT-ren bitartez) eta hunek lekuan berean dituen mutil indarkeriazalen bitartez ! Allende jauna gobernatu eta hiru urte gabe gertatua !

Orotan ikusiko ditugu, milaka ta milaka "idealari eta burubero" (kitzikarien hitsak berak baliatzeko) nor bere mintzaiaren, herri-politikaren eta sozialismaren altxatzen ari. Munduko idealari mota guziek, gisa batera, borrokan ari dira libertate edo askatasun eta zuzentasun gehiago finkatu beharrez, gisartearen bi ontasun paregabe hauek Estatu ttipietan haindian bezala, edo kapitalist inperialismaren pera edo oraino komunski "komunist" deitzen den inperialismaren : pera erortzen ari baitira.

Eta ez uste izan, irakurle, horien lana behargabekoa eta ondoriorik gabekoa dela. Huna etsenplu ttipi bat; Gure lekukoa. Duela hamar urte, etsen aipatu behar ere, ipar alde miko hontan, Euskal-Herriaren batasuna Euskadin egin behar zela. Egun, idēia hori orotan sabaldua da eta gutierrez onartzen da mintzaira sailean bezala ekonomia sailean ere, saspi herrialdean edo probintzien arteko batasun bat egin behar dela !

Bestalde, euskaldun abertzale guziek egin duten gogo-iraultze horren fruitu bezala, ikusten dugu egun, Frantses gobernu bera mugaz bestaldeko industrialetzerri hainaindira etorriten deika ari ! Nola ikusten baitugu ere mugaren bi aldetan sortzen ari diren ekonomia saileko harremanen hurbiletik seigitzan ari, beharbada diru-languntza pori baten emaitzeko, bainan gisa guziz ekonomial olde horren hurbilagotik kontrolatzeko ! Baitakigu jokabide bera deramala Katalunia aldean.

Dudarik ez da bide berri hortarik abiatu baldin badira, estadiak eta lekuko Herri-erakunde eta industrialetzeak beren kapitalist interen obeki zaintzeko dela. Beraz bada nun zer egin oraino bide berri hortan berean.

Idēialarien lanak, (ez ditugu lan mota guziak hemen aipatzen ahal) badu beraz beti bere ondorioa. Kritikatu behar dena dudarik gabe, batere aintzinate nahi bada.

Ez lotsa beraz ! Ez etsi !

EUSKIL

HERRIKO

IRKIZLENTIAK

kazeten etxea

DERRO

18 Portuko Karrika - Hendaia -

*Euskarazko, frantseseko
eta Espainoleko
liburu ta agerkariak*

TELEBIXTA
RADIOA
DIZKAK

P. MEYZENC

eta Semeak

- Antolatze marka gustientzat
- Euskal Diakak

Tel. : 25.18.73

Frederic Bastiat Karrikan 21-ean-BAIONAN-

Hendaiako ta Pausuko Farmaziak

Erdiko Farmazia - G. Hiernard - Elisako Karrika 14-

Frantses espainol Farmazia - P. Poletti - Errepublikako Plaz.

Herrien arteko Farmazia - Cordier J.A. - Portuko Karrika 10-c

Plaiako Farmazia - Cabanac -

X. Haran Farmazia - De Gaulle Karrika

Pausuko Farmazia - G. Lamouret

ZINEZKO ELKARGOA KONPRENITU DITUEN LABORARIEK

BEREN KONFIATZA EMAITEN DUTE

BAIONAKO

KOPERATIBA ren baitan

Tel. : 25.14.20.

19, Allées Marines - BAIONA -

kazeten etxea

ROUAN

Avenue Foch - BAIONAN -

*Euskal liburu guziak
berrehala eskuratzen ahalko dituzu*

JAKIN

liburutegian

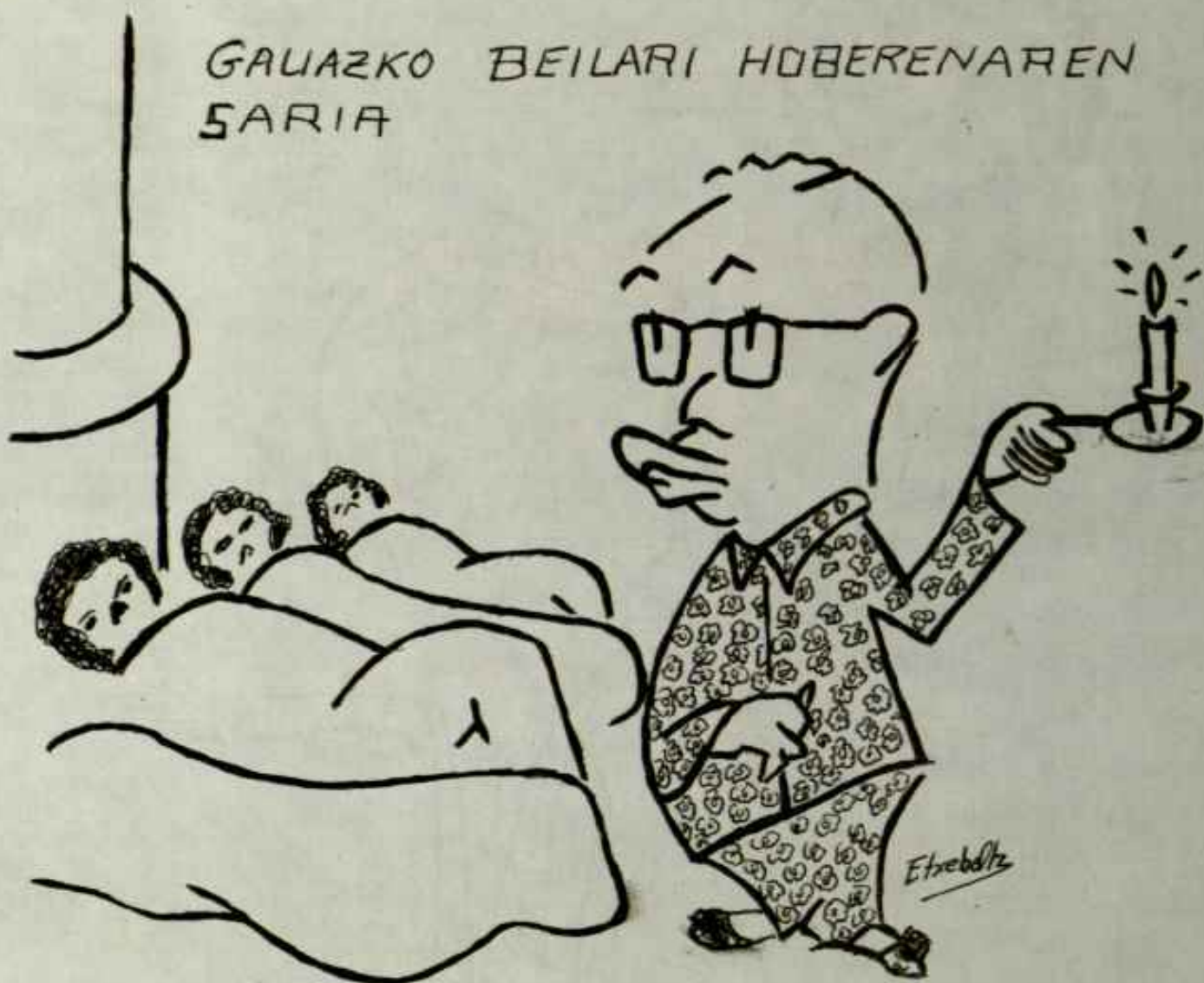
Gambetta Karrikan - Donibane Lohizune-

*liburu - agerkari ta paper
orotarik*

UAB
Biblioteka eta komunikazio
Herrietako Liburutegiak
I Hemeroteca General
CEDOC

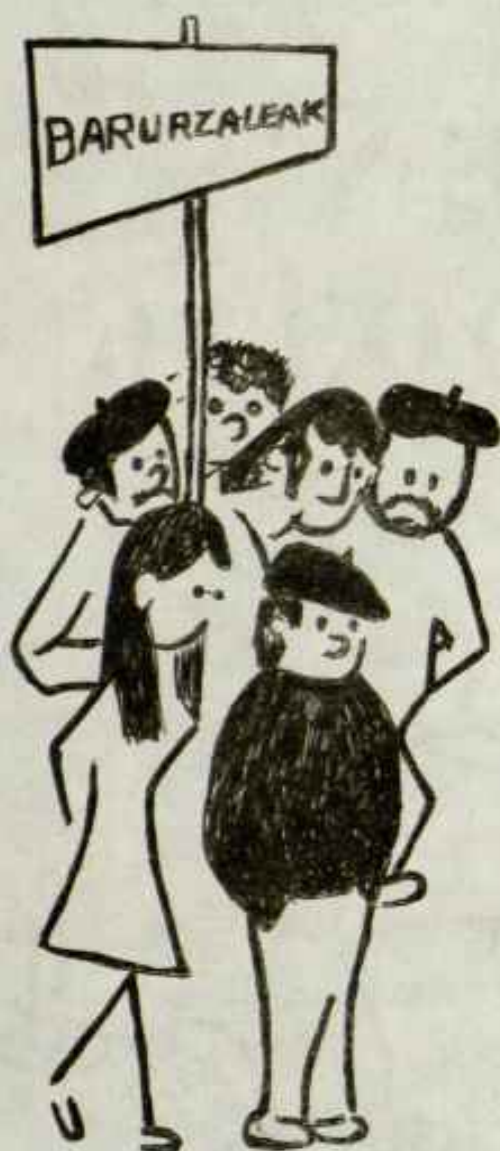
NOBEL SARIEN ILDOTIK

GAUAKO BEILARI HOBERENAREN
SARIA

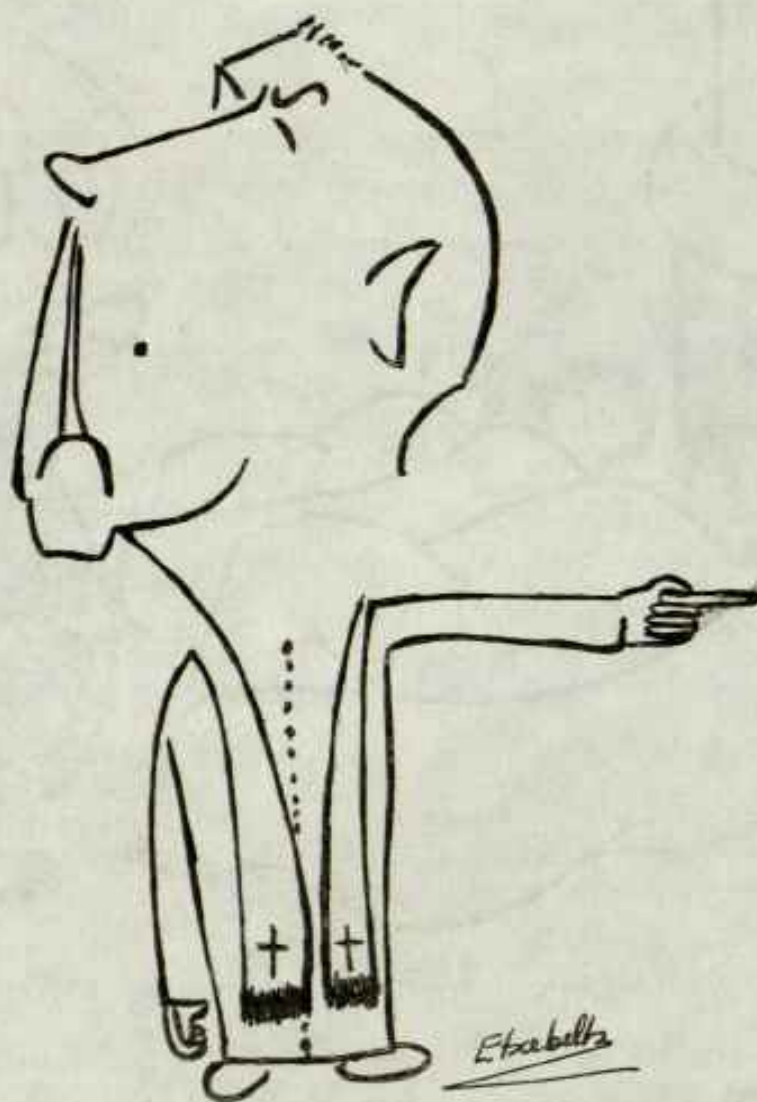

DONIBANE - LOHIZUNEKO APEZ-NAGUSIARI

«ONGI ETOARI» SARIA

HAZPARNEKO APEZ-NAGUSIARI

4
"GERNIKA" SARIA : AURTENGO EUSKALDUN PIRRUSKATZALE
HOBERENENTZAT : EX ÆQUO FRANCO TA MARCELLIN

1972

ETA

1972

1972

1968

1972

1973

ENBATA

UNIBERSITATEEN ZABALEN (OHARRIK)

EUSKAL UNIBERSITATEAREN ALDERDI ONA

Gisa honetako Unibersitatea lehen aldiz egiten zelarik, ez dugu dudatzen inportantzia handiko urrats bat emana izan dela euskal kulturaren faboretan. Lehen fitsik ez bait zen, orain bada zerbait ; zerbait honek ematen dio deus ez izatetik zerbait izatera heldu den errealitateari bere alderdi ona.

Zer ikusi dugun ?

- jende anitz bildu da Unibersitate honen okasioz. Ez edozein jende gainera, euskal kulturagintzan biziki interesatua den jendea baino, nolabait erraiteko jende "bustia", engaiatua.

- han-hemen dabilzan ideiak, jokabideak, problemak eta abar, zertan diren ikusteko okasione aproposa izan da. Zuhurtziak permititzen duen heineko askatasunez agertzen ahal izan dira zenbait arazo. Mintegiek bizitasun handia ematen zioten ikasaldien abiadurari.

HITZALDIAK NOLA IKUSI GENITUEN

Hitzaldietan, gehienbat, jakintza bat eman zen. Zenbait dato eta xifren berri eman zitzaunkun aldetik guziz interesgarria eta probetxugarria atzeman genuen hitzaldi horien erakarpena, ez horregatik, ordea, guziz konbentzigarri, satisfagarri guretzat. Zergatik ?

Hitzaldi batzuk euskal gizartetik moztuta edo ebakita bezala emanak izan baitziren, Euskal Herririk ez balitz bezala.

- beste batzuk, berriz, lehengo ~~denboretan~~ edo aintzinatean gelditu ziren (alderdi hau ere biziki interesantea eta beharrezkoa), baina gaurko Herriaren egoerarekin lokarri batzuen finkatzera ez ziren batere entsaiatu edo ahalegindu.

- beste batzuek, egia da, gaurko problemak aski zuzenki aipatu zituzten (hala nola : euskararen egoera larria...), baina, zorigaitzez, soluziobideetan edo aterabidetan ez zuten argi handirik eskaini.

- Unibertsitate honek, beraz, doi doia ikertu zuen euskal kulturaren alderdi -sozio-politikoa. Arazo hau, oinarritzkoa edozein kulturagintzan, partxe gisa xuritua izan zen "Gaurko ideologiak" izeneko hitzaldi eztabaidatu batekin.

- Gaien tratatzeko metodologia bera zen guretzat, eztabaidagarria. Jakintza bati, besteak beste, hiru gauza eskatuko genizkioke :

- a) edozein mailatako datoen eta xifren biltzea, hots, gauzen jakitea
- b) dato horien interpretatzen, hots, ahal den zentzurik xuxenena ematea
- c) zentzu edo norabide arabera, gizarteari eragitea, hots, gizartearen aldatzen, kanbiatzen entsaiatzea, ahalegintzea.

UNIBERSITATEAREN ANTOLAMENDUA

Aintzinetik onarturik ^{ez} muntaketa edo antolamendu honek legearen aldetik zituen mugak (hein batean ezin bestekoak), ezin isil ditzakegu eratzaileek beren hautu pertsonalez ezarritako beste muga hauk. Hara nola :

- presuna banaka batzuk erabaki zuten nolakoa izanen zen Talde kulturalen edo kulturagintzan ari direnen kontsultarik zen egin. Egin zen doia ere hertsia, partziala izan zen.

- zer gai hautatu, ikasleak zein izan, ikasaldiak nola egin, Unibertsitateari zer eginkizun eman eta abar, hori guzia minoria batek egin zuen.

- ikasaldien antolaketari aire klasiko-klasikoa zerion. Goian irakaslea, beheean ikaslea. Hitzaldien aretoa izen kontsagratu batzuren sona edo omenaren konfirmatzeko leku egokia bilakatu zen. Zer esaten zen baino areago zeinek esaten zuen, puntu honek ba zuen garrantziarik.

ESKATZEN DENA

Pentsaturik gauza bat dela legeari atxiki beharra eta beste bat lege horren izenean muntaketaren jabetza hartzea, eskatzen dugu Euskal Unibersitate hori izan dadien ahalik eta zabalena bere antolamenduan, legeak onartzen duen maila horretan behintzat.

- Beraz, uste dugu, kulturagintzan ari direnek, parte hartu behar dutela ikastoletakoek, alfabetatzeko kanpainako-ek, liburu-etxeek, kazeta-egileek; kultur-erakundeek (Euskaltzaindia eta antzeko beste erakunde ofizialek) eta hone-lakoek.

- Talde horietarik abiatuz egin beharko litzake Unibertsitatearen muntaketa, horien iritziak jaso ondoren. Iduritzen zauku jokabide hau dela demokratikoenak urran Unibersitaterako.

ZABAL

HIZTEGIA :

faboretan : fagoretan
askatasunaz : libertatez
arazo : gai, problemagai, afera
dato : donnée
eratzaile : muntatzaile, organizatzaile
hautu : hautapen
erabaki : deliberatu : décider
eginkizun : egiteko
goian : gainean
egokia : aproposa, konbenigarria
jaso ondoren : altxatu ondoan

UDAKO EUSKAL UNIBERSITATEAZ

Udako euskal unibersitatea bukatzean, ez nintzan han, azken egu-
nean "auto-kritika" bat egin zelarik. Eta zorigaitzez. Entzun dutanaz, kritika
gehiago egin omen zen material problemen heinean, ezinez eta teoriko problemeri
buruz. Badut beldurra, horrela izan bada, problema garrantzientaririk asko ahan-
tziak (edo baztertuak) ez ote diren izan.

Unibersitate hori bururatu ta laster agertarazi nuen artikulu
edo lerroaldi bat "Eclair-Pyténées" eta "Sud-Ouest" egunkarietan (73-ko IX-n
10-ean lehenean eta 12-an bigarrenean) Orduan egin nintuen lau kritika mota.
Orai ikusten dut beste batzu ere behar litezkela egin. Ez daitezke begiak hets
holako gertakari baten aintzinean, erranez, lehen aldikotz ez dela ez gaizki,
gero gauzak hobetuz joanen direla eta abar... Baldin aintzinate nahi badugu,
kultura edo politika sailean. Eginak izan edo eginen diren urratsetaz, (1)
kritika oso ta garbi bat egin beharko dugu.

Huna euskal unibersitate horri egiten ahal genuzkeen galdeetarik
zenbait : zerendako, norekin ta nola holako unibersitate bat ?

HIRU ERAKASLETARIK BAT APEZA...

Erakasleen arteko bilkuretan eta buruzagien mintzaldietan, uste
dut ulertu dutala, aurtengo unibersitate horren egin-gogoa edo langai bakarra
zela, gai mota guziak euskaraz ibiltzen ahal zirela erakastea (nori ?) Egia
erraiteko, langai edo lan-xede hau ontsa pobrea iduritzen zaut dela. Eta gero
zer ?...

Unibersitate hortan, kausitu ditut zenbait gauza; aski garbiak
iduritu ez zaizkitanak. Lehenik, sobera hautsi-mautsi. Ainitz urtez, euskal
kultura, egon da gure herrietako buruzagien ta apezan eskuetan, kiskortua, kis-
kaildua, apaldua eta ahuldua. Orai, berriz, zer gertatzen zaku ? Euskal kul-
turatik zati bat (nik uste haundiena) apezan eskuetan dagoela oraino, idazlen
aldetik edo argitaldariaren, argitaletxeen aldetik, hegoaldean bereziki. Kazeta
gehienen jabeak, apezak dira ere. Ainitz euskaldun apez jakintsun badela,
(ikusi behar gero jakitate hori zer aldetara itzulia den) hori egia da. Bainan
nolaz, egun, apez horiek nahi ote dute lehen agertu, euskal kultura sailean ?
(2)

(1) Orai artio, astokeria haundienak egin dira praktiko urratsak eta teorikoak
ez direlakotz elgarri buztartuak izan eta denbora berean, egiten ziren lanak
ez baitziren behar bezala kritikatuak, garbiki eta zintzoki.

(2) "Jakin"-en estrategia, hantaz mintzatzeko bakarrik, iduri zaut arrunt bide
hortarik badoala. Argibide bat atxemaiten dut ipotesis bezala : marxismak, gero
ta gehiago, bere erroak azkartzen ari dituelakotz, Euskal-Herriko politika sai-
lean, elizaren estrategia da eta izan da, huri gogor egitea, kultura sailean,
lehen lekua hartuz eta zainduz.

Donibaneko Unibersitate hortan, hiru irakasletarik bat apezaz zen. Holako gertakari bat, ez dezakegu bazter, erranez gauza normala dela edo hein hortan, ez duela problema haundirik hala-izaite horrek sortzen (3)

Ez da aiantzi behar, apezak, haletan zenbaitek beren burua ezker emaiten baldin badute ere, erakunde edo instituzio baten barnean direla. Erakunde horrek, bere ideologia berezia baduela eta apez horiek, delako ideologia hori, handik ez bada hemendik, hola edo hala, hedatzen dutela. Badut ustea, beraz, unibersitate horren kritika oso ta barnakor baten egiteko, behar zirela hein bat analizatu, ikertu, elizaren eta euskal kulturaren arteko harremanak.

URRENGO UNIBERSITATEA TALDE BATEK ANTOLATU BEHAR DU...

Halere, behar dugu gogoan hartu Donibaneko unibersitate hori, gertakari bat ta entsegu bat izan dela. Horrengatik, bada asko gauza hobetzeko denik nola laneko moldeen eta kursoen antolatzearen aldetik hala egin-gaien edo lan-gaien asmatzearen aldetik. Aurten, besterik ez baitzen egiten ahal, bik ez bada hiru antolatu zuten udako unibersitate hori. Geroko urtetan, antolatze horrek talde baten lana izan behar luke.

GOREGIA, MULTZO IKASI BATENA, BARNERA-ITZULIA ETA APOLITIKOA...

Gorago aipatu dutan artikulua hartan lau kritika mota egiten nintzen. Huna zein : gogozkotasuna edo intelektualisma, multzo ikasien lana edo elitismoa, kulturalan barnera itzulia edo introversion delakoa eta apolitismoa. Ahal bezain laburzki eta klarki azalduko ditut kritika horiek.

Lehenik, ikasgaietarik asko, izaitetik (eta izaitea beti politikoa agertzen da) sobera urrun ziren. (4) Erran nahi dut jenden eguneroko kezketarik urrun. Alde beretik, tituluak berak gaizki emanak ziren ; antropologia literaturara... Horrela, nehork etzakien aintzinetik nor zertaz mintzatuko zen. Eta denbora berean, gaiak sobera zailak, ilunak eta hertsia zirelaketz, jiten ahal zen jende asko ez da mugitu bere etxetik. Eta egite beharrezkoa iduritzen zaut erraitea zendako hoinbeste jende eta bereziki gazte ez den unibersitate hortara jin, okasionea eta astia bazituelarik.

Jadanik idatzia dut, euskal unibersitate hori, espainol-frantses unibersitateak baino klasikoagoa (5) agertzen baldin bada, laneko moldetan nola gai-moten sailean, ez dugu horrelako unibersitate beharrik ! Eta hortara lerratuko gara, orai bezala abantailatzen badugu intelektual praktika, sozial praktikaren ordeiz.

(3) Adixkide frango ezagutzen dut, gertakari horri ohartu-ta, jin ez direnak, uste baitzuten gauza berr, guti aterako zela.

(4) Unibersitatearen antolatzeari buruz egin izan zen bilkura batean, ezagutu norbaitek agertu zuen bere pentsatzeko moldea, erranez, behar zela ere mintzatu jenden biziaz eta bereziki egungo biziaz, soziologiaren, lurgrafiaren edo historiaren bidez. Eta orduan, beste ezagutu norbaitek ihardokion : "Ez dugu aiantzi behar unibersitatean garela !" Eta zorigaitzez unibersitatearen mailan ere, holako ikus-moldearen zaintzale asko bada, eskuin ta esker.

(5) Hunekin erran nahi dut, unibersitateak kausitzen ahal daitezken kontradizio berak atxemanen ditugula huntan.

Eiki, euskal populuaren historia behar dugu ilunpetarik argitaratu ahal bezain zientifikoki jokatzuz. Euskal populuaren ezagutzeko ekaiak markistuak eta kondairen edo ipuinen heinera apalduak izan baitira. Ez dut uste halere, holako unibersitatean, Euskal-Herriak edo euskal kulturak behar duela bakarrik izan ikerleku eta ikergai. Mintza daiteke edo berdin istudia Txinan erabiliak diren erakasteko moldeak, edo oraino Hego-Amerikako politika-sistemak. Hala hutsegín genezake kulturazko narzizisma edo kulturalan barnera itzulia. Leku batean mugatu kulturalan hetsia.

Ondar gauza, eta huntan bururatzen dut, apolitisma. Buruzagiak entsaiatu dira, unibersitate hori ahal bezain apolitikoki apailatzera. Holako unibersitate baten asmatzea eta egitea, ekintza politikoa ez balite bezala ! Batzuk apolitisma hori surituz, diruzko laguntzaren beharrez, bestek jakitate zientifikoa politikatik urrundu behar dela erranez, beste arrazoin batzuen gatik gaineratekoek. Erran gabe doa, apolitisma hori lanjer haundiena dela, buruzagiek eta nagusiek ez baitute besterik galdatzen ! Ene aldetik, iduritzen zaut, behar dela edozein gertakari, sozial, edo ekonomiko politiko inguru edo kontestu batean landaturik bezala begistatu eta hunen arabera ikertu, argitu.

G. BIDART

HIZTEGIA

gertakari : gertaera, fait, événement
egin, langaia : projet
hautsi-mautsi : compromis, compromiso
gogor-egin : contrecarrer
egin-gai : programa
gogozkotasuna : intellectualisme
barnera-itzulia : introversion
eiki : certes
markistu : deformer
ekai : elementu
hatsegin : éviter
xuritu : justifier, justificar

EUSKAL UNIBERSITATEA

Sekulan izan ez zena, aurten lehen aldikotz gertatu da, euskal unibersitate bat. Hamar egunez elgarrekin lan egin dute 25 erakaslek eta orotara 150 ikaslek.

Munduan diren unibersitateen eginkizunak zer diren ikusiz, neurtuko edo izartuko ditugu, unibersitate honen ondorioak.

- 1) Herriaren kultura gizaldi berriari helaraztea
- 2) Herriaren kultura begiratzea, azkartzea eta zabaltzea
- 3) Tituluen emaitza ezagutzera arabera

HERRIAREN KULTURA GIZALDI BERRIARI HELARAZTEA

Kulturan barne ezartzen ditugu, ez bakarrik ezagutza, jakitatea, baina ere edergintza, bai eta ere bizi molde bereziak eta lan molde bereziak edo teknikalanak

Hor erabili dira jakintza-gai ainitz : ekonomia, historia eta geografia, teologia eta filosofia, matematika eta fisika, linguistika eta informatika. Mintzatu da, edergintzaz eta antropologiaz, gure bizimolde eta ohitura batzuen iturburuez.

Ez da segur, hiru edo laurehun urte huntan lanean ari diren unibersitate batzueri konparatzekorik. Baina erakaspen haundi hau agertu da : euskara komunikabide aski aberatsa dela, ikasgai horietaz guzietaz mintzatzeko.

Unibersitate hortan euskara komunikabide oso bat bezala finkatua izan da. Hizkuntza ez izanikan oraino batua, entsegua egin dugu, hamar egun barne gipuzkoar baten ziberotar bat konprenitzen ahal zuela.

Erakaspen bat ere, herriaren kultura helarazteko baitezpadakoa izanen dela euskara batu bat erabiltzea gure idazlanetan, horrek ez baitu erran nahi, herrialde edo probintzia bakoitzean erabiltzen dugun hizkera berezia galduko dugula. Beste hizkuntza askotan bezala izanen dira liferentzia batzu, egun guzietako mintzairaren eta idazlanetako hizkuntzaren artean.

HERRIAREN KULTURA BEGIRATZEA TA AZKARTZEA

Unibersitate hontan ikusi dugu, gure herriaren historia eta ohiturak ez digutela erakatsi, ez bakarrik ez zelakotz nahikaririk baina ere nehorik ez dituelakotz ezagutzen.

Sail horietan lan haundia bada egiteko, eta segur da lan hori hamar egunez ez dela hasi baizik.

Argiago oraino linguistikan, informatikan eta zientzia berri guzietan gure hizkuntza behar dela osotu. Ahalge edo beldurrik gabe ari behar dugu sail horietan, baina mintzaira guzien problema bera baita hori. Frantsesean adibidez, informatikako edo markin-eko hitzik gehienak inglesetik hartuak dira ; lan bera dugu egin behar. Matematika sailean, eta fisika sailean, Txillardegiaren lan batzu eta Donostiako talde baten lana oinarritzat hartuz egin da hiztegi oso bati buruz lan polita Unibersitate hontan.

TITULUEN EMAITEA

Eginkizun hori ez da bete eta ez daiteke osoki bete ainitz urtez baizik. Unibersitate honek ahal politikorik ez du, gobernuek ez diote ahal politikoa tituluen emaitako.

Halere asma daiteke, Unibersitateak, zenbait urte barne, eman ditzan titulu eta diplomak gutartean baliatuko direnak, eta egun batez herri guzian.

Bozkaria daiteke Unibersitate honen ondorioetaz. Bainan, egin daitezke ere zenbait kritika : goi mailako gai batzu dira erabili bakarrik ; gaiak azaletik baizik ez dira hunkitu.

Bigarren Unibersitateari buruz, beste bide batzu hartu behar litezke :

- gaiak nahas mahas emaitako orde, berezitasun batzu moldatu : zientzia, literatura, historia, antropologia, teologia, ekonomia, edergintza eta beste... Bakoitzak hautatu behar luke orduan gustuko duen saila.

- pratika batzu moldatu, hala nola edergintza eta pedagogian, ez dadien Unibersitatea izan intelektual hutsa.

Halere denen buru, aurtengo formulatik begiratzen ahal dira lan egiteko molde gehienak eta bereziki galdegin behar liteke ikasleri egun guziko etor ditezten, ez badira etortzen ahal Unibersitate denbora guziko. Serioski lan egiteko ez da beste molderik.

Pettan IDIART

HIZTEGIA :

Eginkizun : l'affaire, la fonction, que hacer, cosa que esta por hacer

Ezagutza : connaissance, savoir, jakinduria

Edergintza : art, arte

Entsegu : saio, essai, expérience, experimento

Gizaldi : génération, generacion

Iturburu : origine, source, origen

Idatzlan : écrit, escrito

Neurtu : izartu, mesurer, medir

Ohitura : usage, coutume, costumbre

Hizkuntza : langue, lengua

Hizkera : dialecte, dialecto

Adibidez : par exemple, por ejemplo

Berezitasun : spécialité, especialidad

Katalanen eta Euskaldunen Udako Unibersitatea

1973-gn udan ere, katalanek egin dute 5-gn urtez, beren Unibersitatea.

Baziran 70 maixu baino gehiago irakasle ; Gai guziak, eta denak katalanez emanak.

Ipar Kataluñako Pradako lizea zen lekua eta 500 irakasle baino gehiago ziran 1973-ko kurso honetan.

Lehenengo aldiz, euskal zekziona ere ba zen, eta hau espaineraz emana. Erakutsi ziren, euskal geografia, historia eta ekonomia, baino bata bestearen loturarik gabe, denak osotasun baten barruan sartu gabe, nahiz esandako Euskal Herri barrukoak izan.

Inaugurazioan, Udarako Unibersitate honako zuzendariak, beti bezela, gogoratu zuen politika egiteko lekua ez zela, eta, hori egiten bazen, Parisko nagusierik, Unibersitate hau debekatzeko okasione bakarra emanen zitzaiela.

Erakutsi ziren gaietako titulo batzuek, eta nahasian, hauek dira :

- herrien autodeterminatzeko dretxoak.
- Kataluinako langileen problema.
- lanaren soziologia.
- Katalan herrien batasuna eta ezberdintasunak.
- Euskaldun eta katalandarren arteko irakaskintzarekiko eztabaida (katalanera eta euskaraz emandakoaz - alegia)
- Espainiako Estaduko demografiako iraultza
- artea
- zinema (irakatsia eta emana)
- antzerkia " " " 6 obra emag ziren
- XX-gn mendeko margolaritza
- 1939-go Kataluinako plastika
- herriko literatura
- soziolinguistika
- katalan mintzairaren fonetika
- nuklear gerla
- lan prolema Kataluinan
- probintzia eta nazioa Rosellon-eko historiarekiko prolema
- Kataluiniako kulturaren kanpoko arpegia

- Katalan mintzaira zientifikoaren eztabaida
- Europaren erregionalizatzea
- zientzia^{ren} Soziologia
- 1932-go autonomiako estatutoaren eskea
- Katalan herrietako laboragintzaren prolema
- Balentzia-ko herriaren sozio-ekonomiazko etorkizuna
- taldeko dinamika
- laboragintza : Frantziaren laborari politika
- Okzitania
- Rosellon-en sortu zen P.C.-az
- nazionalismoa, burgesa eta iraultzailea
- 1789-gn urtea arteko historia eta eraikidurak
- mintzaira
- XIX - XX-gn historia
- literatura eta irakaskintza
- ekonomia
- Katalan herrietan ematen diren zapalkuntza erak
- abar...

Bestalde, Zientzi Sozialeko irakasaldietan irakasleek eskatu zituzten puntu batzuk hauk dira :

- kolektibizazioak
- langileen borrokak eta nazio prolema
- lantegian, langileen partizipazioa
- lan problemeen arrazoiak eta erroak
- sindikatuko organizazioa eta langileen burrukak
- goitik-beherako sindikatoaren, eta Europakoaren koperantza
- kapitalisten mundu baten barruan, lantokien sozializazioaren posibilitatea
- sozietate honen aldakuntzaren posibilitateak
- komunikabide sozialak eta lantokia
- langileen aristokrazia - kapak
- sindikal mogimenduaren joerak eta honen arrazoiak
- lan prolema^{ren} errealtatea eta OIT-ren prinsipioak
- "lan prolemataz", honek zer esan nahi du Katalunian ?
- langile inmigranteen influentzia
- klase mediak eta langileen burrukak
- lantegi ttipietako burruka
- lanaren desumanizatzea
- ideologi baten zerbitzuko diren sindikatoak eta ez klase baten zerbitzuko
- laborari munduaren industrializatzea
- langile burrukan, tekniko, kuadro eta administratiboen joera
- lan prolema-burruka eta herri gutti desarroilatuak
- + langile mogimenduaren historia
- eleiza eta langileen burruka
- lantegiko kronometragea
- sozial-sekuritatea (Sécurité Sociale)
- alienatasuna
- kooperatibismoa
- langile et unibersitateko mogimenduak
- intelektualezko eta eskuzko lana
- burrukarako funtzionarioen posibilitatea
- eta abar...

ZENBAIT GOGOETA

Bixtan da pundu hauek irakasaldien barruan sartu zirela, kontesto oso baten barruan.

Guretako gauza on bat izan da, maixuak libertate haundiarekin espresatzen zirela ikustea, bakoitzak pentsatzen zuena erranaz, nahiz batzuetan ez txalogarria izan.

Gauza bat da, politikazko mitinak debekatuak izatea, eta bestea, honen bildurrez, kontrako politika erreakzionarioa egitea.

Gertatu da ere, maixu batzuek, "vedette" edo figurin batzuek zirela, eta horrendako kaltegarriak.

Egia da, lehen han eta hemen egiten ziren "asteak", herrikoak zirela. Unibersitate hauek berriz, ez dira ain herrikoak, jende zelekzio bantentzat bakarrik balio baitute; zeren eta, jakinduri edo kultura maila haundixamarra esigitzen dute, kursoak segitu ahal izateko.

Orduan gerta daiteke kasta berri bat sortu ahal izatea.

Alde ona badu, zer nahi, katalandarrez (ta guk euskaraz baino errextasun haundiagoarekin) ematea.

Udako Euskal Unibersitatean ikusi dugun berriz ez da horrela izan.

Goian esanak diranez gain, alde batetik, han, tenore berean sekzione gehienak ba zuten beren irakasaldia, edonork, nahi zuen kursoa segitu ahal izateko. Danok ez ditugu behar eta gusto berdinak.

Ala, gai bat hamar egunetan segitu ahal zitekean; eta baita ere bestalde, kurso guztiak pasatu ahal zitezkean.

Metodo honen abantaila ageria da. Irakasaldi bat, irakasteen arabera finitua ez bazen, erabakitzen zen beste ganbera batetan jarraitzea; zeren eta, han mementu hartan bazen beste irakasaldia.

Horrela interesatuak zirenek, gai bat sakondu zezaketen.

Honek egiten du unibersitate hauek aspergarriak ez gertatzea Donibaneakoan bezela.

Honek eskatzen du, bestalde, maixu andana bat ukaitea.

Kataluinar maixuak sahiatzen ziren irakaskintza tradizionelako metodo anti-pedagogikoak austea.

Horredako "table ronde" antzerako zerbait izaten zen. (hontan maixu batetik bestera desberdinduaz)

Irakastea, beee lanean asia zelarik, nork nahiek, moztu eta erran zuenaren galdera egiten zion. Erantzun ondoren, jarraitzen zuten eta finitzean beste galderari erantzuna ematen zitzaion.

Donibanen, mintegiak arratsaldean egin dira, baina bixtan da, ez dela berdín ; eta irakasaldiak emateko era tradizionala izan dela.

Honen arraizoi bat da ikasleak ez zirela Kataluinan bezalakoak.

Nik uste dut, bi Unibersitate hauen konparantza egitea bortxatuak girela, eta baita ere haren alde onak guretzat bartzeta.

Behar bada, datorren urtekoak akats hauek zuzenduak izanen ditu.

JAUREGI

P.S. : Geroztik jakin dut, Kritikazko bilkura izan dela Donibanen

ziberoko zindikata

Oraiko Ziberoko Zindikata, Euskaldūn biltzarren eta askatasūn zaharren ondarra da. Lehenago, gure arbasoak osoki artzainak ziren. Bedatsian, eurraren hurtzian, beren artaldiak Basa-Būrlūko bortietarat jarraitzen zuten. Larrazkenian, haiziaren hoztiarekin abiatzen ziren Pettarreke bazken axolbilat.

Berantxago, hasi ziren Mauleko Uhaitzaren ibarrian bihiaren eraiten eta negūko belharraren egiten. Baina egūn bezala, kabaliak joaiten ziren bortilat. Bortūrik gabe ez da Ziberoan laborantxarik.

Sekūla danik, Ziberoko lūrra, Ziberotar guziēna zen, eta ez zonbait lekutan bezala, jaunarena edo jaun zonbaitena. Gaiza hori ezaguturik izan zaiku lehenik François I, Frantziako erregiaz, Ziberoko jaun bezala, 1520-eko Urrietaren 7-ian, eta ondotik ere Pau-eko "Cour d'Appel" delakoan, 1886-ko Martxoaren 24-ian.

Erran behar da 1307-an, Ziberoko jauna zen Auger III-garrenaK tratatant izigarria baitzen, bere zuzenak utzi zutialarik Angleterrako erregiari, zinez gaiza guti utzi zaiola. 1515-ian eta 1675-ian, ez zian hunek hundertazun horik baizik : Erratzu, Lanbare, Irabarne eta Mendiko oihañak (azken hau orano heriarenekin erdizka) ; hiru eihera : bat Maulen, beste bat Idauzen eta azkena Alzabehetin; Bazian ere mahasti bat Mauleko jauregiari kuntre.

Frantses iraultza aintzin...

Legeen egiteko zūzena Ziberotarren eskietan zen. Lehen etxalteen behezteko baimena, jaunaz emanik zen, baina Biltzarraren edo "Silbiatarren" baimena behar zen. Ikusten da demokrazia zela. Paper zahar zenbaitek diote ere "Noblezazko" edo jauntarzuñezko titriak oro faltsiak direla, lūrra ez zelakoz Frantziako erregiarena. Hatik, Ziberotarrer ezagutzen ziren Frantziako jaunen ahalak oro.

Gaizak hola joan ziren, gora-behera zonbaitekin, Matalaz-en gerlala, eta ondotik erreboluzionila artino. Harek ez-deustu zutian gure libertate zaharrak. Orduko Mauleko mera, Domenika Arhaink-ekoa zen, gizon abilla, 1789-ko deputatu ohia ; begiratu zian nolapait bere buria soinetan eta hil zen Mauleko auzapez eta kontseillari jeneral, 1810-etik harat, Ziberotarrek galta-razi zeien, geroago eta azkarkiago, haren alabaren senarrari, Lagarde notariari, lege berriek zuzen zaharrak. ezagut litzen.

1838-an sortu zen oraiko zindikata...

Gerokoz, 1838-ko Arramaiatzaren 3-an, oraiko Ziberoko sortu zen. Bortian, 15 393 hektara lurren jabe da : nunbait han, 7 758 ha alagia eta

7 635 ha oihan. Orano egun ere, 1520-an izkiribuz ezarri zen lege zaharrak dutu erabilten, Zindikatian, kabalen harat-hunatak. Bada ehun bat ola (etxola) pape-retan, nahiz egun, hanitz algarretaturik badiren.

Ardien bortilat igorteko, behar da olako "txotx" batetan part-zuer (txotxa da 60 bat burutako artaldia). Behiak eta zaldiak igorten ahal dira holakorik gabe. 1860-az geroztik, kabalen legarra edo zerga, "bakada", herrien artian partiturik zen : herri bakoitxak etxe nunbriaren arabera hunkitzen zian Zindikateko diharu Kutxatik.

1841-a artino bazen Ziberoan 69 herri. Ordian bildurik izan ziren 43-~~zara~~. Hartakotz da geroztik 43 delegatuz eginik Zindikataren biltzarra. Herri-ko bozken ondotik, kontseillukoek beren artean haitatzen die delegatu bat. Herri-en 43 ordaiak Mauleko merian biltzen dira eta beren artian izentatzen die berriz, bozkaz, "Zindik" bat eta Zindik-ordai bat ("vice-syndic"). Horik sei urtez kargu-tan egoiten dira : ondoko kontseillu berritzala artino.

Gaizak kanbio handirik gabe joan ziren, gerla ondoko urtetara. Or-dian laborari bat (Game Latsegi etxeko jauna, Anixet Irribarne) haitaturik izan zen jaun zahar baten ordai.

Heltu zen ere delegatien batarzunaren egitera ondotik, eta buri-an ezarri zeienbortiarentzat lanian hasi behar ziela, aitzinetik herrien artian partekatzen zien delako "bakada" algarretaratuz. Jesan zien ere sos, Errecart zenatur zenak aholkaturik. Eta lehen lana izan zen Ahuzkiko huraren ezartia. On-dotik ere, Zindikata hasi zen bide egiten, oihanen saltzeko eta artzainen oler hullantzekogiaren aisatzeko, aska berri egiten halaber.

Puntu heietan ziren lotu ihiztekako aidekagien eta etxolen "ant-xeretan" (inkantian) saltziari. Ziberotar haboroxiak ihizlari dira eta sakrifi-zioa handi zeien. Audela, lege zaharrak, beti ezaguturik denak, dohaiñik emai-ten zeien zuzen hori. Delegatiek urzoka baino lehen iganarazi zien bortia.

Iratiko turismak sortu eztabak...

Anixet Irribarne hil zelarik, 18 urtez kargia beterik, bazian laguntzale bezala gutik ezagutzen zien aruetar gazte bat, Dubosq deitzen dena. Hau ez zen osokin Euskalduna, segurrago "Xannegoa". Zindik izentaturik izan zen berdin, baina doiez, eta Latsegiren xeder jarraikiz, ohitu lan berri bati lot-zia : hots, Irati-ko oihanian "complexe touristique" delako baten altxatzia.

Geroztik hortaz dutugu Ziberotarren arteko ez-da-badak. Iratik sekulan bere buria pakatuko daikunez ote, zeren miliar erdia hullan koste bai-ta. Audela Irati, bere prezioek irakusten dien bezala, ez da Ziberotarrentzat eginik, baina bai Frantziako aberatsentzat. Behar da erran ere Zindika gaiza hortara haxitu ziela Mauleko burges eta komertzio egile erdi biarnesek (nahiz komertzio egile guziak alde ziren denbora batez)

Jende horiek ez dute gaizak ikusten Euskaldun laborari eta lan-gileek bezala. Guri ez zaiku iduri, turismak ez balin badu baztertu behar ere, hura aski datekila gure ta gure haurren biziarazteko. Arren uste dugu zindika-tak behar lukila beste xederik hartu.

* zaion

Gaztia ez da Pariserat joan nahi, baizik herrian bizi ; eta joan direnetarik hanitx utzul laite gogo hunez, hemen balin balu hanko ber bizipidia. Egun oihanen saltziari esker (eta hori hego aldeko Euskaldun erostuner esker) azkar da Ziberoko Zindikata. Bestalde, aidekagien eta kabanen (etxolen) saltziak, aurten ekarri du 79 miliun zahar. Zindikata bere lurretan osoki nausi da, legiak eskubide hori ezagutzen daio ! Ez lukia ote, turismaz kanpo eta Urati berri zontabaitz kanpo, beste zerbait egiten ahal ? Zurak ez litzatekia Ziberoan berian segatzen ahal ?

Audela bada, denek badakie, burduña franko Ziberoko lurpian, hala nola Larraiñen eta Etxebarren : lehenago han ederri baliatzen zien. Bada beste metalki hanitxen herexa ere. Egun batez, Hego aldeko Euskal Herriaren laguntzarekin, ez gunukia Ziberoko lurra baliatzen ahal, Ziberotarren ororen hunarentzat ?

Hori geroak irakutsiko du. Baina orai danik, laborariak ikusten du geroago eta haboro, kabalia emendatzen dela bortian, eta laster haren huntziari lotu behar datekila. Bestalde badate geroago eta haboro langile Ziberoan eta haiek ere, arrazueki, parte hartu nahi dokie, beren gisan, Ziberoko hantartzunetan. Hortako behar dutukieia, batek eta besteek, Ziberoan giderrak beren eskietan hartu ? Hori ere, geroak erranen du.

Arño HEGUIAPHAL

O.I. (Ondotik Idatzia) Duboscq jauna, orok ezagutzen duzie, deputatu kargia aurtent arte baitzian. Eta 1971-ko kontseilau bozketarik landa ere Zindik baratu zaiku, abertzaleek horren aurka egin ahala eginik ere.

HIZTEGIA :

bedatsia : (behar edo belar hastia) primadera, udaberria

hura : ura

hurzia : urtea

bortia : mendia

Tarrazkena : udazkena

aizia : haizea

basaburia : Zibero gaina (goia)

Pettarra : Zibero pea (beherea)

axolbia : malda, aterbe

gaiza : gauza

urrieta : urria

hun : on

huntarzun : ontasun

eihera : errota

mera : auzapeza

arraaiatza : ekaina

galta : galda

haita : hauta

Jesan : alokatu

sos, diharu : diru

hutxa : kutxa

hullan : hurraan, hurbil

aide : aire

aidekagoa : urzoeri airerat tiratzeko tokia (lepo batean, ardura)

dohainik : urririk, kitorik

Doiez : doietarik, doi-doia

audela : gainera

haxitu : usutatu, akulatu, berotu
(xakurra haxitu)

uduri : iduri

utzul : itzul

segaru : zerratu

herea : hazta, hatza

haboro : gehiago

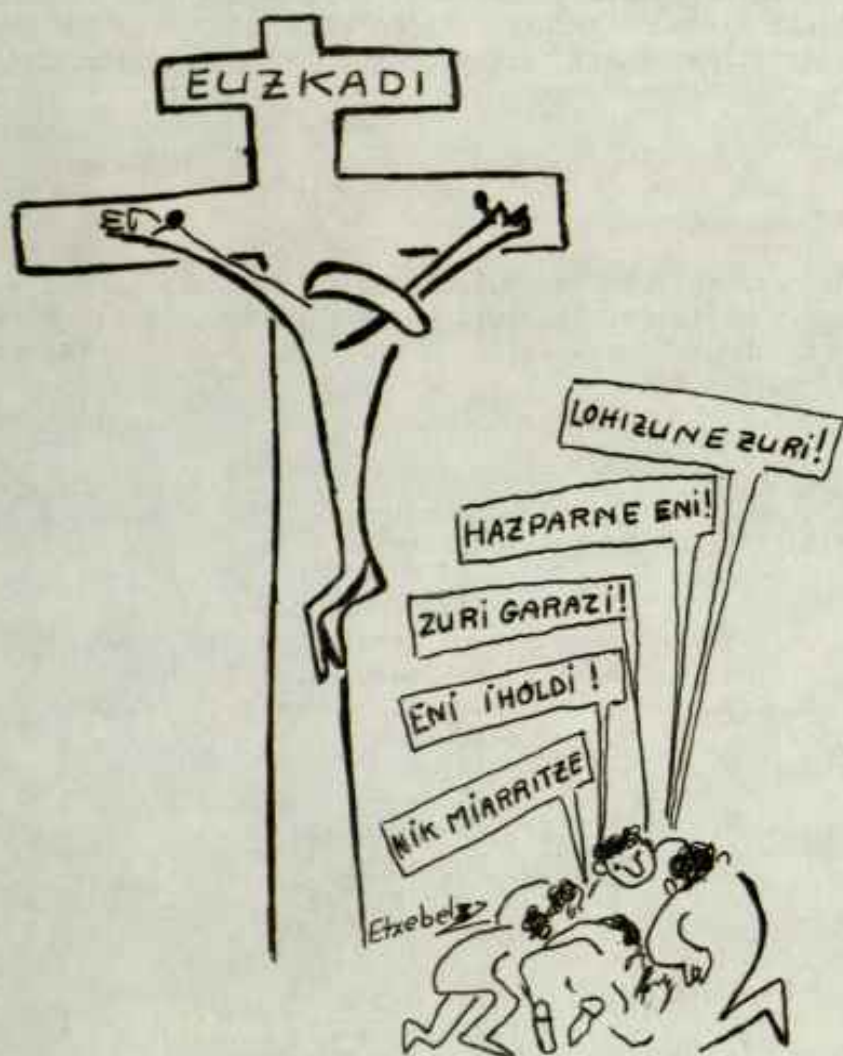
arrazua : arrazoina

KANTONAMENDUETAKO BOZETARIK LANDA ? UDR-keria ari zaukula Euskal-Herri barnean sartzen. Orai artino "Zentritzta" erdi-kontserbadoreak ginituen... hemendik harat ponpidutzale oso kontserbadoreak.

Zer esan diteke azken kantonamenduetako bozetarik landa ? UDR-keria ari zaukula Euskal-Herri barnean sartzen. Orai artino "Zentritzta" erdi-kontserbadoreak ginituen... hemendik harat ponpidutzale oso kontserbadoreak.

Nolaz dute hola bozkatzen Euskaldunek? Ala dira "Zentritzak" eta UDR-ak "Jatxu ta Halsu, biak igualsu" ? Iduri luke. Bastidan Eyherabide "zentritzak" ez zuen UDR-ik kontra.

HERRIAREN ZATITZEA

Garazin Inchauspe UDR-ak ez zuen "Zentritzarik" kontra... Hazparnen Coumet-ek zion : "Biba Euskal Herria" eta "Biba Frantzia" Larramendy-k aldiz : "ni ez naiz zeparatista" Hunen laguntzeko Darraidou-k "Erakutsiko du izan ditekela egiazko Euskaldun eta Frantses kartsu."

Pinatel-ek ere atera ditu asko ta asko eskuindar frantximankeria ustez eta Larramendy lagunduko zuela Debaldetan. Gure gizon guziak, kultura aipatu dutelarik, beti frantses kulturaz mintzatu dira. Horrek esan nahi horiendako euskalduntasuna sendimendukeria huts bat dela eta ez dirala ohartu nahi ere behar dutela gizarte zapaldu bat zaindu. Egia esan ez da harritzeko gure jauntxoak herri ta zozial zapalkuntzaz ez axolaturik ere, gehienak zapaltzaileen alde baitira.

Heldu den bozaldian Euskaldun abertzale zozialista bati ematen ahaiko duguia gure boza ?... Anartean bagoatzi... hesitik sasirat.

Bozen irabazteko nahi zintuen
jakin zergizon mota behar
den agertu?
Huna gures
makinareen
errantzuna..

APEZ JALE
ALDE
APIROLAREN
HAUNDIEN KIDEA

GOSE GRENAMI
IRAUTZALE
ARGITZALE
BESTEEN
GABEA
AXOLA
ERRANAZ
AJENDEEN
ETXETIARRA
PENTSALARIA
GABEA
DIRU
EMAZTEA
LABORARIA
LANGILEA
SINDIKALEA
PAZANDOA
SOZIALISTA
KOMUNISTA
MARTSISTA
GORRIA
ABERTZALEA
TENBATA
ZER EZ
NANGILEEN ERE
ETXEKO JAUN
XABANDARRA
GOLISTA

MEZMERDAR
PONPIDUTIA
APOLITIKOA
ALDEKOA
POTPOKOA
OSTALEREN
PILOTARIEN
GAZTARIEN
ZAHARREN
ARRANTZALEEN
IHIZTARIEN
KOMERZIALAREN
TURISMAREN
LABORANTZAREN
INDUSTRIAREN
DENEN ADISKIDEA
DENEN ZERBITZARIA
DUSTATZALEA
ESKOLA LAIKOEN
ESKOLA LIBROEN ALDEKOA
ATZOKOA
BIHARKOKA
EGUNGOA
EUSKAL-OLIMPIKOA
ERDI-ESKUIKOA
ESKUIKOA
ERDIKOA
ESKUIKOA
XEHIA
ESKOLATUA
MEDAILATUA
GUADRI
OHIA

ERROMAKOA
KATOLIKOA
GIRIKITINOA
EUSKALDUNA
FRANTSESA
GIZONA
ZER BA:
00013478910
389641

ELKEMIK

21 IPARR ALDEAN... ekonomialaro berri bati buruz

Laburzki bada laburzki, terro hauetan nahi genuke ipar alde hontan ari zaukun ekonomialaro berria aipatu. Oraindik, hastapen hastapenean baizik ez da. Halere, badugu ustea abiatu bidetik jarraikiko duela, nahiz badakigun aintzinetik, kontrarioak eta bide trabatzaileak ere nola izanen dituen.

GOBERNUAREN ASPALDIKO POLITIKABIDEA E.H.-n...

Aspaldiko urte hautan, Pariseko gobernuaren planetan, eta hemen gaindi haren mutil leihal diren herri-gizonek gogotik onartuak dituzten planetan, Ipar Euskal-Herri hau, jende xahar ta erien pausaleku eta udatarrien goxaleku bezala ekarria da bakarrik. "Arkadiako Baratzeak" deitu xaharren herrian, Biarritze-Parmen altxatzen edo eraikitzen ari dutenean, ehunarentzat berrogei paristarrak izanen dira ! Eta gaineratekoak ere beste nunbaitik etorriak. Gisa hortan lekuko jendeak kasik batere ez du baliatuko ! Beste et-senplu bat aipatzeko, itsas hegi hontan egin, egiten ari eta egiten diren muntadura gutiz gehienak udatarrentzat eta turismarentzat eginak dira.

Idaiez ez gara hurbiltzekorik ere turismaren kontra. Bainan, gure eskualdean muntatzen ari dutenaren kontra bai, zeren eta, baita aberatsena, lantegizatzea edo industriadatzea baino lehen ekarria eta euskal kulturaren (mintzaira eta ohiduren) desegilea.

Gure eskualdeko bizibidearen heina ikusi eta, ez da dudarik industrialana behar dela gehienik eta lehenik bultzatu. Langilea eta hau bizi den ingurua kolpatuko ez dituen industrialana. Eta aberatsen turisma baino gehiago ta lehenago langilen heineko turisma, ondotik.

LANKETARI OFIZIALAK ETA AGERTZEN EZ DIRENAK...

Baionako Komerzial-Industrialdegiak edo bestela erran Komerzioko eta Industriako Ganbarak 1971-ko martxoan argitaratu zuen ekonomial-ikertzetik honara ez da besterik egin. Beraz xifre xuxen xuxenik ez dezakegu eman. Dena den, uste ofizialaren arabera, bana beste, ipar alde hontan, bi mila bostehun hiru milako bat lanketari bada. Eta hauetarik gehienak emazteki gazteak.

Baionako komertzialdegiaren inkestak edo ikertzeak zionaz, behar litezke urtean, mila zortzirehun bat lanbide edo enplegu berri muntatu, erdiak emaztekientzat egokiak, baldin nahi bazaie lanketariari lan bat eman. Eta eginkizun premiatsu horretarako, lekuko herri-eraikidura eta industriadatxe guzien borondate onari dei egiten zitzaien. Zorigaitzez ez gara oraino hortaraturik, zeren ainitzen gogoia ez baita industrialaroan bizi.

Xifre horiek ikustean edo entzutean, ahantzi behar ez duguna hau da : ez dutela lanketari ofizialen, erran nahi baita beren izena lanketari bezala agertu dutenen zenbata edo nombrea baizik agertzen. Ez direla xifre horietan barne, alde batetik beren etxetan guti edo aski aitemen bizkar dauden gazteak, ez eta bestaldetik, aste guziz atzerrira lanketa joaitera bortxatuak direnak. Eta orroit, azken hauek, gutiz gehienak eskolatuak direla. Ez dira oraino herrigizon guziak ohartuak, gure herrialde honek zer ekonomial-indarra galtzen duen, seme-alaba horik galduz.

BAIONAKO HIRIAK HASI DUEN INDUSTRIATZEA...

Egia da, ez garela ipar aldean arras lantegirik gabe. Herri kolonizatu eta ez-industrializatua izanik ere. Eta lantegiak baldin baditugu, herri gizon eta industrialari ausart batzueri esker dela ez duda. Lantegi bakar zenbait badugu eta, hauetan zenbait, hala nola Nehauss Pausun edo Beobian, Breguet-Dassault Angelu-Biarritzen eta Turbomeca Tarnosen, guziz aintzinatua, ez er-raiteko Euskal-Herri guziko aintzinatuenak, tresnabil edo tresna automatizatuen aldetik.

Egia da ere ordea, ez dugula hurbiltzekorik ere, lantegirik aski. Gorago aipatu lanketarien zenbata lekuko ! Lantegi berriak, emeki bada emeki altxatzen ari dira, eta zorigaitzez denbora berean, beste batzuek beren ateak, batzutan ireki berriak, hesten dituzte.

Azken bi urte hautan, itsasalde hontan guzian, bakarra izan da Baionako Hiria, lantegi berrien muntatzeari zinez lotu dena. Bide neke horri lotu da, Komerzialdegiaren inkestaren ondorioak ikusi ondoan. Eta ororen aldetik goresmenak hartze ditu. Zeren eta, bi urteren buruan, obrak hor baititu lekuko. Eta hona nolakoak.

Joan den urtean, urriaren azken egunetan jakin-arazten zuen, lau lantegi berri ekar-arazten zituela, ordukotz gainez gain muntatuak zituen industrialeremuetara. Bata, langilerik gehiena hitzemaiten zuena, Baionako lurretan plantatzekoa zen. Monoplast izenekoa. Plastikalanen ariko zena. Urria hontan hasi beharra zen. lanean, hauetan hogeit langilerekin. Ez da oraino hasia. 75-eko hirurehun langile izanen ditu. Eta 78-ko bostehun ! Agian bai !

Beste hiru lantegiak, Mugerreko industrial-eremuan joan den maiztzean hasi beharrak ziren lanean. Neocarnis izenekoa hamabost langilerekin, berrogeitara heltzeko xedearekin. Hunen laguna, hogeitamar langilerekin, hirurogeitara heltzeko, hiru urte barne. Eta CIPA izenekoa, hogeitamabost langilerekin, hirurogeitamarretara heltzeko, hiru urte barne. (1)

Aurten, urriaren lehen egunetan, Baionako Herriko Etxeak beste lantegi berri bat ekar-arazi duela Mugerreko industrial-eremura, jakinarazi diuku. Hiru urte barne, seirehun-zazpirehun langiletaraino helduko den lantegia. Lantegi hau SAT (Société Anonyme de Télécommunications) izenekoa dugu. Joan den urtean orotara hamaka mila langilerekin zortzirehun ta hamar miliun libera berriren lana egin zuten SAT hortan barne diren bi industrialetxeak. Beraz afera serioa da. Erran dezagun, estaduaren laguntzaz bestalde, hau ehunarentzat hogeitabostekoa delarik, eta Baionako ta Mugerreko herriko-etxeen diru-laguntzaz bestalde, departamenduko dirulaguntza berezi bat ere altxatu duela, lauhun miliun libera xaharrekoa !

Lantegi horietaz bestalde, Baionako Pontots deitu industrial-eremuan, hemeretzi komersantek, Komerzialdegiko eta herriko etxeko laguntzari esker, ari dute, latin izenez "Forum" deitu duten Komerzialtoki harrigarri bat egiten.

(1) lehena hasia da, bainan ez du oraino 15 langilerik. Bigarrena ez da hasia oraino. Hirrugarrena berriz, hasia da 17 langilerekin. Horrek erran nahi du lantegi berri baten muntatzea ez dela zenbaitek uste duten bezain aise.

Eskualde guziko haundiena. Zazpi hektara eremutan hedatuko dena. Duela bi urte hasia, heldu den otxaileko bururatzea pentsatzen dute. Bi urte barne, orotara hirurehun langile baino gehiago enpleatuko du Komerzialtoki horrek, eta hirurehun horietarik berrehun, lanbide berriak izanen dira.

Baionako inguru hontan beraz ari da industrialaro berri bat sortzen ; Zorigaitzez ez dugu berdin erraiten ahal itsas hegiko beste hirientzat. Hala nola Donibane Lohitzunarentzat, nun ere herriko etxeko industrial taldea, bi urte hontan bere lantegi-eremua ezin muntatuz ari baita, podorearen aldetik gisa batera ez bada bestera hartzen dituen traben gatik. Euskal-Herri barneko herri gotorrenetan ere ez dugu lantegi berrien alderako lehia haundirik ikusten, Maulen eta Hazparden salbu. Eta lehia eskas hori damugarri da, zeren eta gure eskualde ttipi hontan ere, lantegi berriak, denak itsas-begi hontan muntatzeko ~~orde~~, mendialdera ere behar bailukete hedatu.

Erran dezagun oraino, Baionako industrial-eremuetan muntatu diren lantegiek bi berezitasun badituztela : bata lana garbia ekartzen dutela gure lurrera, eta bestea lanbiderik gehienak emaztekientzat egin direla, mementoan beharrik haundiena hauek baitute.

MUGAREN GAINETIK, MERKATU KOMUNA OSOKI MOLDATU AINTZIN...

Duela hamar dotzena bat urte, ipar alde hontan zenbait ikasle gazte erne eta aintzinkari, gero Enbata oldea sartu behar zutenak, hasi ziren orai erakunde ofizialek hartua duten bidearen erakusten, predikatzen. Hasi baziren hasi, ekonomia sailean, kultura sailean bezala, gogoen iraultza baten oldea abiarazi zuten. Hamar bat urteren buruko fruitu emaiten hasi dena.

Bide hori, gogoen iraultza hori, Pariseko estaduari begiak, eskuak eta ahalak oro josirik atxikitzeke orde, mugaz bestaldeko euskal probintzien ekonomia azkarrari buruz itzultzea zen. Ez Parisetik, baina handik heldu zela gure egiazko geroa. Egun, gogobide hori guziz onartua da. Frantziako gobernua-ren ordezkari lehena, Jerome Monod jauna bera ez dea ibili Barcelonan, Madril-en eta Bilbon industrialetxeri mugaz hunaindira jin diten erraiten ? Ez direa gero ta gehiago bilkura eta ikas-egunak muntatzen mugaz bi aldetako buruzagi eta industrialarien artean ?

Sobera ez luzatu nahiz, hontan utziko dugu sail hau, urran zenbakian xeheki aipatuko dugula erranez.

G.L.

GA

ZHIBILIK

GOIZTIRI-ren segida 18 thiers karrika
BAYONA-n
tel. 25.60.77

ekar dizka saltegietan

Lertzundi, Laboa, Maite Idirin,
Ospital-Carrere, Pagola, Etxegaray

Eta aurten aterako diren lau dizka berriak.

LIBURU KANTUEN ARGITALDARIA

bulegoetako...eskolelako...oteletako...
burdin edo zurezko mubleak

idazteko...karkulatzeko...makinak

bulegoetan behardiren
paper eta muntadura guziak

(C)OLLECTIVITE

SERVICE

7, bd Jean-Jaurès

BAYONA

tel. 25.34.88.

Peyo UNALDE
Yon ARGOTI

zuen zerbitzuko

MENDE BERRI
liburutegi

21-en Bourgneuf Karrikan

Tel. : 25.42.85. BAYONA-n

Euskadiko liburu eta
dizka guziak eta abar...

KAYET-en ostatuan
Euskaldunek ongi
etorri

14-en Bourgneuf Karrikan
BAYONA-n

XILE-ko itsuskeria

Itsuskèria diot, eta ez itsuskeriak, zeren Xilen gertatzen den guzia hastehastetik bat dago, eta dena da osoki itsusia. Ez egintza on eta zuzen batzuen artetik itsuskeria ttipi edo haundi zenbait, ez. Xile-ko kontra-iraultza ez da itsuskeria huts BAT baizik.

Hor ikusten zen demokrata bat, Allende, legea demokrazia baten buru jarria, bere Herria kanpoko nausigotik eta barneko injustiziatik askatzen ari. Ameriketako sozietate haundien lagun den Xile-ko oligarkiak harmaz hil du demokrazia hori, askatasun hori, esperientzia hori, lehendakari hori. Nolaz ez garrasi egin ?

Munduak nigar bat ixuri du gizon horren hil hobian. Eta kitto... Bainan kutxa lurrez estali ondoan, bakar-bakarrik gelditu da Xile-ko herria, humezurtz eta alargun. Eta ez gizon batez, baizik milaka eta milaka, zakur batzuz bezela garbitzen dituzten aita eta ama, seme eta alaba, anai eta arreba, senar eta emazte... alargun eta humezurtz !

Xile-n gertatzen dena, Euskaldunek arras ongi konpreni dezakegu, duela 37 urte gure lurretan gertatu denaz eta oraino gertatzen denaz orroitzuz. Oligarkiak demokrazia onartu du, bera nausi zeno. Bainan abantail batzueri hunkiz geroz, ez zuen luzaz bizitzerik gobernuak. Gainera, arteko klasa nahasiak oligarkiaren alde jarri dira, 1936-eko Espaiñan (bainan ez Euskadin) gertatu zen bezela. Batzuz eta besteek gerlariak haxitu dituzte. Espaiñaren orduan eman dute Xile-ko herria.

Bistan da, desberdintasun asko badira bi erresumen artean. Hailere, bien arteko ahaidetasuna hain da ageria nun konparantza batzuek ez duten egia kolpatzen, erresumetako mugetan geldituz behintzat.

Ikuspidea, besterik da, mundu zabalari behatuz. 1936-an, gerlari buruz zoatzin Rusia eta Alemaña : Espaiñan eskuak berotu zituzten. Orain Amerika eta Rusia ditugu, jakina, munduko oilarrak. Ahatik, atomika indarraren larderiaz, badirudi ez dezaketela elgar jo. Beraz, bakoitzak badauka bere hungarri meta : han, guti-gora behera, bere gisan antola daiteke oiloekin eta zizariekin. Besteak ez daio gehiegi mozkoa sartuko.

Horrela gertatu zen 1968-an Txekoslovakiaarekin : Rusiak bere gerlariak igorri ziozkalarik : Amerika ez zen higitu. Huelaxe arizan dira amerikano sozietateak Xilen (hahiz ez duten beren gudarosteaz baliatzerik izan, San Domingon egin zuten bezela : Xilekoak berak egin du esku-lana) ; eta Rusia geldik egon da bere metan.

Santiago, Praga : neuretzat berdin. Bi inperialisma, erdi etsai erdi anai, hor badabiltza, nor bere eskualdetik, beste herriak menperatu beharrez Ez dute nahi sozialismaren eta demokraziaren ezkontzarik : hortan bat daude. Zeren Rusiak ekonomiansozialisma nahi du, baina politikako askatasunik gabe. Amerikak aldiz demokrazia nahi du politikan, ahatik bizipidetan ez.

Guk behar ditugu demokrazia eta sozialisma : ez ditugu elgarretarik berezten. Beraz bi inperialismen artetik bide berri bat bilatzen dugu. Horra behintzat ene ikuspidea.

Nahiz ez naizen marxista-leninista deitzen direnetarik, are gutiago marxisma-leninisma errelisio bat bezela hartzen dutenentarik, ene heinean ahal bezain ongi baliatzen ditut Marx-en eta Lenine-n erakaspenak. Eta hain zuzen, demokraziaren eta sozialismaren ezkontzari begira, huna Lenine-n erran bat; ene aburuz oso argigarria ;

"Engels (...) heltzen da muga interesgarri huntara zointan bere hartan zintzo dagon demokrazia, alde batetik sozialisma bilakatzen da eta, bestetik, sozialismaren deitzale da". (...)

"Demokrazia bururaino zabaltzea, hedatze horren itxurak bilatzea, ekintzaren bidez frogatzea, etabar, hara sozial iraultzari dagozkion eginkizun premiatsuenentarik bat. Berez harturik, ez da demokratismo bihirik, edozoin izanik, sozialismo emanen duenik : baina, bizian, demokraziaren ganako joera ez da behin ere "berez hartuko", "guziarekin hartuko" da ; horrela ekonomia bulkatuko du, huren aldakuntza akulatuz ; ordainez ekonomiaren erreberritzeak (demokrazia) bulkatuko du, etabar. Hara historia biziaren dialektika"

(Estatua eta Iraultza, Pekin-eko argitaraldian, 1970, 96 eta 97 garren horri aldetan)

Erranen dautazue : Allende-k auzia galdu du, demokrazia gehiegi errespetaturik. Sai; iduri luke. Oligarkiak demokrazia onartzen du, bere abantailatan delarik. Bestelan urkatzen du, eta beharrez gizonak harekin. Herriak aldiz, beti badu demokraziaren beharra, ez baitu nausitzeko beste biderik. Estatua harmaz hartzen duenentarik, demokrazia harmatu baten bidez du hartzen : Russian, Yugoslabian, Xinan, Kuban, Irlandan, Algerian, Vietnam-en ikusi da argi eta garbi. Eta nausitzen ahal ez delarik, demokraziaren beharra badu, sekulan baino gehiago, bere izaitearen eztitzeko eta geroaren apailatzeko.

Xilen, bi bideen artean aukera bazuen, iduriz, Allendek : edo arteko klasekin hautsi-mautsi baten antolatzea hastetik, edo populuaren aldeko gudaroste baten eraikitzea. Ene iritziz, lehenbiziko bidea zuen segurrena, zeren Amerikak nekez onar dezake beste Kuba edo Vietnam bat sudurpean. Ez du bat ez bestea egin, nahiz alderdi komunistak lehenbiziko bidea hartu nahi zuen. Allendek kario pagatu du bere idealismoa. Orain, demokrazia hilez geroz, guduka harmatuaz beste biderik ez dago.

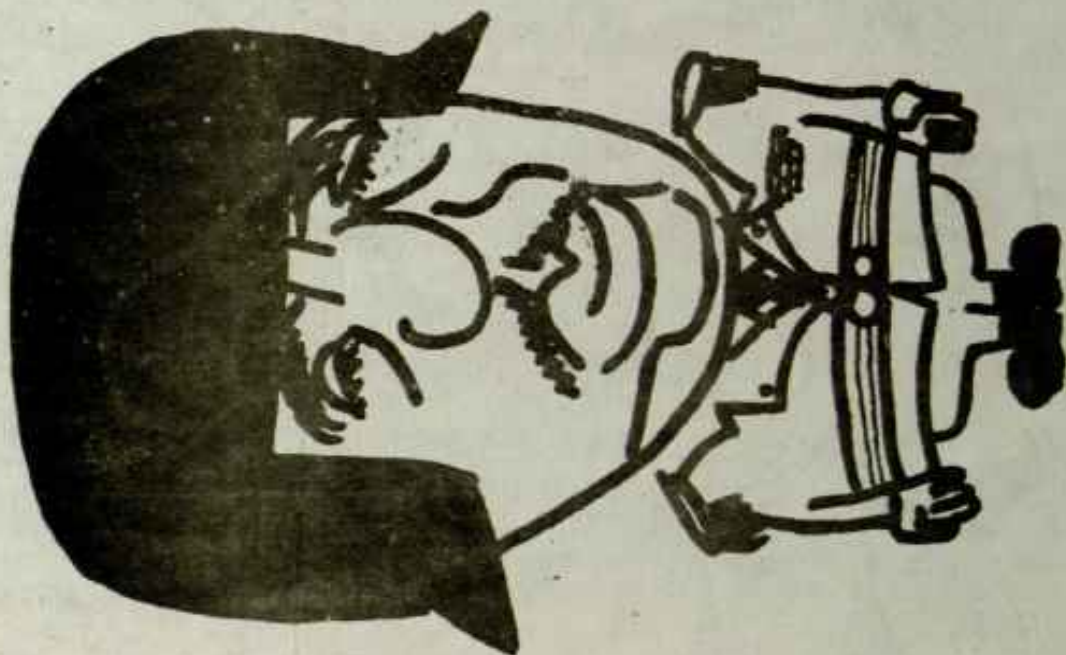
Hara, presaka, ohar batzu. Xile-ko gertakariak merexi zuketan azterketa edo ikertze sakon eta zorrotzago bat. Beste batzuek egin beharra zuten eta ezin dute. Azken puntan idatzi ditut lerro hauk, zeren ez daiteke ixilpean utz Xile-ko herri martira. Are gutiago, Euskaldunak ez gaitezke hortaz ixilik egon.

PUTSCHILI

HEIL!... VIVA!... ARRIBA!...

GURE FAMILIAKO

GAZTEEMA!!!

Sor lekuak ez baitezazken biziaraz, Euskaldun askok aspalditik Xilen aurkitu dute beren Aberria. Eta berriki, Frankismaren harmek beren Herri-tik haizatu dituelarik, Abertzale fraggok Xile-ko lurra dute ihes leku bezela. Santiago-ko herri-gizonek ezin ahanztzizko omenaldia egin zaioten Euskadi-ko gobernuari, deputatuen gelan.

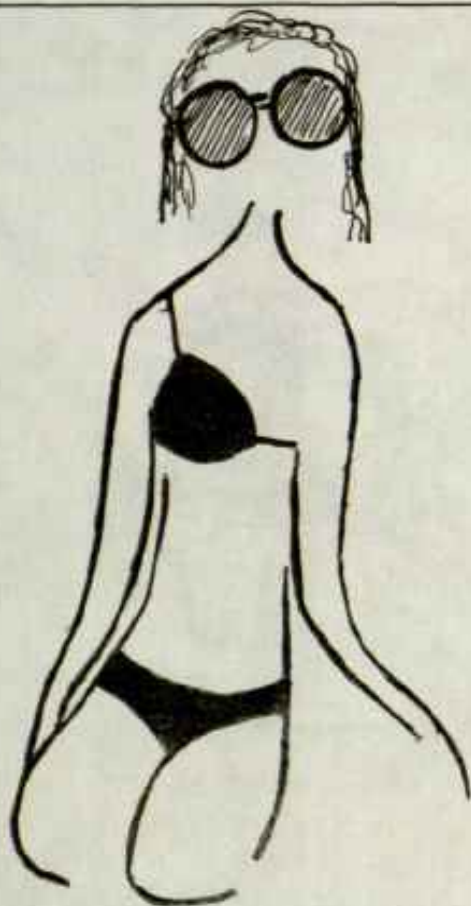
Xile-ko populuari begira, gure euskaltasuna ez da, hain zuzen, Pinochet-Ugarte jaunarena, ez eta haren amaztea den andere Hiriartena. Erran gabe doa. Erranez hobeki.

J.L. DAVANT

HIZTEGIA :

askatasun : libertate
 lehendakari : president
 haxitu : bultzatu, sustatu, akulatu
 sakon : barna
 gudaroste : gudari talde : armée, ejercito
 ekintza : action, pratique
 iritzi, aburu : opinion
 aukera : hauta
 aurkitu : kausitu
 gela : ganbara

Bertze zenbakian aurkituko duzue ikertze sakonago bat.

Moshe Dayan
 denek ezagutzen ginuen

Huna Dayan anderea,
 "Zabal"i esker

Elzebelitz

ISRAEL eta ISMAEL

Lerro hauk ere idazten ditut, denborak akulaturik. Zabal ateratzera doalarik, Israeldarren eta Araben arteko gudua beti bezain samín ari da, dena zalantzan dago eta nehork ez du atera biderik ikusten.

Nolaz gorda dezaket ene sendimenduak eta asmuak ere zalantzan daudela. Bainan hauek beren hartan iraunen dute, historiak bere deliberoa edo erabakia hartu ondoan ere. Hots, ez nuke beldur bat baizik : alderdi bata garraile edo irabazle oso ateri dadin.

Alde batetik zer ikusten dut : Estatu ttiki bat, Israel, herri edo populu ukatu baten ihes leku zaindari ; bestetik Palestindarrak, herri ukatu eta barraiatu bat hauk ere ; eta hauen gerizatu nahiz, Araben nazione zabal eta banakatua, zatikatua, mespretxatua.

Gerla horren beltzaren beltza : denek arrazoin dutela, denak lur beraren haurrak baitira. Aspaldikoa dugu auzia. Hastapenak Biblean aurkitzen ditugu. Behin bazen Mesopotamian Abraham izeneko familia buru bat. Bere jendearekin bi ibaien arteko herria utzirik, sartaldera joan zen eta Kanaan deritzan lurrean kokatu zen.

Bi emazte bazituen : bat esklaboa, bestea librea. Lehenetik seme bat izan zuen, Ismaél. Bigarrenak azkenean eman zioan Israel. Abrahamek hau ondoko egin zuen, eta Ismaél deserturat haizatu. Geroztik, askotan elgar kurutzatu dute Israeldarrek eta Ismaeldarrek (edo Arabek), batean etsai, bestean anai.

Askok erranen daute ipui bat baizik ez dela horri : haurrentzat eta jende apalarentzat egindako ixtorio hunki-garri bat. Baditeke. Ez noa hortaz ez-da-badan sartzera. Zeren gauza bat da zientzia, beste bat fedea. Bainan ipui bada ipui, historia luze baten hastapena da hori. Ondoko aldian ikusiko dugu iturri hortarik gaurko gerlaren itsaso ilunera dakarren ibai luzea.

Ordukotz, asmatzeko da guduak azken bat izanen duela, eta agian azkena izanen da. Gerla hortarik jaliko da, behar bada, Araben eta Israeldarren arteko bakea. Mao-Tse-Tung'ek dio batzuetan gaizkitik ateratzen dela ongia. Allah Jainkoak entzun dezala !

J.L. DAVANT

HIZTEGIA /

zalantzan : balantzan, dudan, hinki-hanka

ibai : ur haundi

deritzan : deitzen den

sartalde : mendebal : ouest, oeste (sortalde : ekalde : est, este)

ipui : ixtorio : conte, petite histoire, historiette

historia : l'histoire (science)

dakarren : ekartzen duen

Allah : arabez, Jainkoa : hebreoz, yahvé, edo El Al : badena : celui qui est.

²⁹LES TEMPS MODERNES

AGERKARIAN:

A BERRI ZAPALDUAK

Jean Paul SARTRE idazle famatuak zuzentzen du, euskaraz "Mende Berri" deitzen ahal genuen agerkaria. "Frantziako Minoría Nazional"-etaz zenbaki berezi bat atera du oraintxe. Sorbonne-an erakasle den Yves PERSON jaunak antolatu du 555 orrialdetako liburu hori, lana 22 lagunen artean banakatuz eta gero dena bilduz. Hortarako urte oso batez borrokatu behar izan du batzuekin eta bestekin. Berak bi lan gotor idatzi ditu.

Drotara, 24 artikuluko pizkor agertzen dira beraz, eta zenbait, omen haundiko izenez jauntziak: Robert LAFONT eta Gaston BAZALGUES okzitaniarrak, J.L. CALVET, Emmanuel TERRAY eta Pierre FOUGEYROLLAS frantsesak, PHILIPON NEAU bretoin berria (sortzez frantsesa da)... Yves Person bera bretoina da... Hauk guziak erakasleak dira naski.

Hiru zatitan emana da liburua.

1 - ARAZOAREN EGOERA :

- Historiari behako bat - Robert Lafont
- Aberri debekatuak - Henri Giordan
- Abertzaletasuna ala askatasuna ? - Philippe Gardy
- Mintzairari dagokion kolonialismoa Frantzian - J.L. Calvet
- Hizkuntzari dagokion imperialismoa eta kolonialismoa - Yves Person
- Batasunaren ideologia - Yves Person

2 - ABERRI BATETIK BESTERA :

(Occitania)

- Idazkeratik hitzera - J.L. Sauvaigo
- Occitaniar erakundeak - Gaston Bazalgues

(Breihz : Bretaina)

- Bretoin mugimenduaren historia - Ronan Roudaut
- Bretoin hizkuntza, herriko mintzairan eta literaturan - Yann Ber Piriou
- Bi hizkuntza berdinak (bilinguismo) ala bata bestearen peko ? - F. Elegoet
- Bretaina eta sozialismoa - Pierre Doridan

(Euskadi)

- Aberri borroka eta klasen borroka euskal mugimenduan - J.L. Davant

(Kataluiña)

- Hizkuntzen gudua eta jakintzari buruzko zuzen-eskeak Ipar-Kataluiñan - D. Bernardo eta B. Rieu -

(Alsazia)

- Iraultzale batentzako lan-böde batzuk - F. Kilstett

(Corsica : Korsia)

- Corsican, jazargo eta hertsaldi, 1769-1819 - Ch. Santoni
- Corsicaz, liburu zerrenda iritzi-emaile bat - P. Marchetti

(Vlams : Flandria edo Flandres)

- Vlamstarrek (edo Flamandarrek) ez dute lanik agertu.

3 - IKUSTEGI

- Bretoiña : sozialisma ez-erdirakoi baten alde - M. Philiponeau
- Geografia deskolonisa - Aimé Serre
- Ideologia herrialdezale iraultzalari baten alde - E. de Saint Laurent
- Nazione ireslaria (besteak irasten dituen nazionea) - Antoine Le Rouz
- Juduak edo minoriaen joera (edo lehia) - Richard Marienstras
- Nazionearen asmua eta kapitalismaren aldakuntzak - Emmanuel Terray
- Aberri arazoa eta klasen borroka biharko Frantziar - Pierre Fougereyrollas

OHAR ZENBAIT

Liburu hortaz ikertze sakon eta orokar bat egingen da Zabal-en, oi denborarekin. Gaurkotz, neronek ohar batzuk emanen ditut, besterik gabe.

Ikusten denaz, oso ezkerrekoa da liburua. Ez da harritzeko, Jean Paul Sartre agerkariaren burua denaz geroz. Person eta beste jakintsuak erratik ezkertiarak dira, erran nezake ezkerria baino ezkerzagokoak. Kasik bakar-rak dira problema berrieri kasu egiten dutenak. Ohiko ezkeriak ez du oraino zangoa bide galgarri horietan sartzekoa. Eskuina, ez dezagun aipa ere : hain aspaldiän gobernu osoa eskuetan dauka eta guretzat ez du ha ! egin...

Frantziako Estatuan garrantzi haundia duten aberri zapalduak, Occitania eta Bretoiña dira. Guziz Occitania, bere 31 departamenduekin. Mugitzen hasia da. Funtsez ariko delarik, kasu... Iduriz, Frantziako Estatuak zinez aldatu beharko du, eta gisa hortan Occitaniak eta Bretoiñak beren lekua egin dezakete.

Ipar aldeko Euskaldunak aldiz, arras guti gara, eta parte haundiena Frantziako Estatutik kanpo dagon aberri baten zati. Estatu hortan ez dugu ez garrantzirik, ez etorkizunik. Beraz gure guduka hego aldeko anaienari loturik dago gehienik, eta hauekin dugu estrategia edo jokabide bakar bat antolatu behar nahiz jokaera edo taktika desberdinekin ari behar dugun helburu edo jomuga berrir buruz.

Euskaldunen guduka E.T.A.-k aintzina derama gehienik. Burgos-ko auzian ikusi genuen. Eta hain zuzen, Burgos-ko kondenatuen idazkiek leku ederra hartzen dute Euskal mugimenduz agertu den artikulua luzean, nahiz lan horren erdia kendu behar izan den, toki eskasez.

Kartzeletan dauden anai horietaz asko erran izan da, egia eta gezur. Hala nola, gezur eder baten aipatzeko, Euskal Herriaren autodeterminazioa geroko uzten zutela. Burgos-ko lagunek argi eta garbi erran eta idatzi dute zer

nahi duten : lehen urrats batean, langileria buru, herri-iraultza, Euskadi guzia bat eta bere gain eman osoki (iparra eta hegoa), euskaldun Estatu herrikoï batekin ; bigarren urratsean, langile-iraultza, Euskadi sozialista baten eraikitzeke. Ez dute dudarik izan behin ere : hastetik horien borroka ber denboran sozialista da, eta abertzalea. Bat egiten dituzte beren abertzaletasuna eta sozialisma.

Enbata ere polliki aipatzen da. Eta nolaz ez ? Enbatak du ipar aldean argi eta garbi pausatu euskal aberriaren arazoa. Oraino ere, Enbata da ipar aldeko abertzale alderdi bakarra. Mugimendua huntarik bat zabaldu du azken urte hautan, baina ez da beste erakunderik agertu. Enbata sozialismara igan da, federalismaren bitartez. E.T.A.-ren aldean ari nahi du, Abertzaleen Alkartasun edo Frente batean (Burgos-ko anaiek berek nahi duten F.N.B.L. batean)

Azken ohar bat, ezen ez daitezke denak lerro zenbaitez aipa. Iduri zait Yves Person-ek duela liburu hortan gehienik ekartzen, teoriaren aldetik behintzat, nahiz ez ditudan oraino lan guziak lerroz-lerro irakurriak. Dena dela, ez nagoke haren idazkien zati labur hau, Zabal-en irakurleri eman gabe, asko harigarria eta argitzailea baitzait.

PERSON-EN IKUSBIDE OHARGARI BAT

"Marxista ikuspegiaren pondu sendoena eta argitzaileena huntan datza : ideologia eta errealtatea ez direla bat, eta bestalde lanean dela gizontzen gizona. Edozein iritzikoak izan ditzen, historiazeleek eta soziologoek ez dezakete gehiago, horri kasurik egin gabe idatz. Nahiz Marx-ek ez zaukan bere burua ekonomistatzat, nahiz bere denborako gizarte kapitalistaren ikertze oso bat eta gizarte aldakuntza guzia har dezaken ikusbide bat eraiki nahi izan duen, o-kertze bat aise gerta zaiteken.

"Huntan gertatu da oker-unea : osoki bat egin dituzte azpi-egitura eta bizipideen-zola (teknika-jakintza eta egintzako harremanak) ; beraz kulturaren agerpen guziak baztertzen dituzte gain-egiturara, hau ondorio xoil batentzat, goiko-agerpen batentzat daukatela. Klase-borrokak, azpi-egituretan ari baitira, zalantza izpirik gabe, aberri- borrokak baino lehen eman behar dira, hau gain-egituran gelditzen baitira. Hori Marx-en ikusbidearen aurka doa osoki, zeren errotik dialektikorra da Marx-en ikusbidea : hunen arabera, gain-egitura sortu orduko, bere gain jartzen da eta azpi-egitura eraberritzen du ; beraz ez daiteke gibeletik utz.

"Baina guziz, baldin legezko eta ideologiazko agerpen batzu gain egituren emaiten ahal bada ere, ez daiteke berdin joka jakintzako izaite guziekin. Denetan dago kultura, eta lehenik teknika-jakintzan. Baldin, jende xehearen zuhurtziak dioen bezela, jaten ez duenak ez badu pentsatzen, ber gisan erran daiteke pentsatzen ez duenak ez duela jaten. Hizkuntza guziz, teknika mailan harremanetarako eta elkartasunerako tresna bat baita, azpi-egituren ezarri behar da alabainan.

"Bada, kultura ororen muiña da hizkuntza ; eta kulturaren eman behar da, antropologoek egiten duten legez, giza-talde baten izakera osoa, eta ez xoilki jakintsunen buru-lanak, burges pentsakerak gogoetan bortxaz ezarri nahi izan duen ikuspegi haundikari eta mugatzailearen arabera. Ondorioz, herritasunaren hezurrean dago hizkuntza ; gizadia kulturazko multzoka zatitzen duen zeraren bihotzean dago mintzaira.

"Horrek garamazki Marxista ikuspidearen bigarren okertze batera eta hau zinez hedatua da. Marx-ek erakutsi du Estatu-Naziona moldatu dela, Berpizkundetik burgesiak egin duen gorapenari loturik. Zenbaitzuek hortik jaigi dute aberri gauza agerpen iragankor bat zela, sozialismaren etortzeak deseginen zuena. Eta dudarik gabe nazione hitzak, latinez etniazko multzo bat izendatzen baitzuen, 18-garren mendean politikazko taldea izendatzen zuen populu hitzarekin trukatu zuen bere erran-nahia ; horrela frantses Iraultzatik, osoki beretu du Estatuak. Hortakotz hobe da nazionalitateaz mintzatzea (narodnost, narod hitzari buruz, rusoen hizkuntzan) gizonak banakatzen dituzten kulturazko multzoen izendatzeko.

Ez da burgesiaren gorapenari loturik dagon agerpen iragankor bat baizik hitz-ebakitze bikoitzeko ta mintzaira bezain zaharra den errealtate bat, behar bada 800 000 urte dauzkan zerbait, eta gerozo gizadiak suntsituko duela erraiteko ez gaitezke deusi berma. Bestalde arras deitoragarria liteke kulturako bakoitzkeriaren holako nausitasun osoa.

"Hara zergatik gizartetan ikusten dituen zapalketaren agerpenak, nazionalitateen edo kulturazko multzoen mailean bezela klasen mailean ; eta hortik dator, sozialismaren borroka gizonaren askatzea baldin badu helburutzat, bi mailetan jokatu behar dueña bat-batean. Bata bestea baino lehen emaita ez zauku neholaz ere zilegi ; eta beren artean dialektikazko harremanak baitituzte bi borrokek, argi eta garbi dago bata gutietsiz bestea galtzeko arriskuan sartzen dela. Aski ohargarri da asko sozialistek, klase borrokaren lehentasun osoa goraipatuz, aberri zapalketaren arazoan pausatzen ukatu dutela. Horrela, funtserata, zapaltzaile taldeen abertzalekerian sartu dira ; horiennausitasuna ez zuten zailantzan ezarri nahi, behin betikotz irabazia eta historiak finkatua baitzaioten. Ondorio segurra beti izan da, orduan, goraipatzen zuten klase borrokaren gelditzea. Holakoa izan da usu sozial-demokraziaren behaztopa-harria. Añgi ikusi da S.F.I.O. alderdiak Algeriako gerlari buruz eta gehienez kolonien arazoari buruz izan duen jokaeran"

(Hizkuntzari dagokion imperialismoa, eta kolonismoa,
"Temps Modernes" 91 - 93 orrialdetan)

Sartaldeko marxista gehienek pentsakeratik urrun gaude berro hautan. Ezen ekonomismo hutsetik badabilta Europako ezkertiarak aberri problema mesprextatuz, aberri zapalduena bistan da : bestea, zapaltzaileen abertzalekeria, iduriz sakratua baita.

Erran daiteke mendebaleko marxistak gehienez Luxembourgistak direla, zeren gizaldi hunen hastapenetan, bestalde hain interesgarria zen Rosa LUXEMBOURG famatuak hedatu zuen, LENINEK garrantzki guduakatu zuen ekonomismarako joera oker hori.

Sortaldean aldiz, baldin askoz ere hobe baten aberri arazoari buruzko ikuspidea, hastetik izan zen frango hertsia eta motza. Halere erran daiteke Staline-en buru-lanak aurrerapen ederra ekarri zuela herrietasunari buruz. Obretan ahatik, ez zuen Lenine-k bezain ongi errespetatu.

Beraz U.R.S.S.-eko Estatuan, hein bateko lekua badute aberri guziek, kultura mailean behintzat, eta hori Lenine-ri esker ardietsi zuten. Eta geroztik zer ? Pratkan, etnien gain finkatua den federalismoa hori, zinez zauritzen eta menderatzen dute alderdi bakarraren erdirakoitasun osoak eta Rusoen trumilka sartzeak.

Pondu hortan, beste askotan bezela (hala nola pentsakera mailean, Soljenitsine ta Zakarov-en ereduak ikusten denaz), Stanilisma berri batetik badabila Brejnev. Nazionalitate buruzko ikuspidea obretan zangopilatuz, pentsakera mailean ahultzen dute azkenekotz sortaldeko marxistek.

Bainan pondu hortaz, mendebalean askoz ere gaizkiago gara. Beraz garrantzi handikoa da "Les Temps Modernes" agerkariak ideatzen duen sail berria eta guziz Yves Person batek teoria mailan ekartzen duen ikuspidea. Garrantzitsua marxistentzat, bistan da, Euskal-Herrian eta Euskal-Herrikan kanpo : gure geroa ez baita horik gabe egingen. Garrantzitsua ere marxista ez diren abertzale guzientzat, oraintxe erran dutan arrazoin horren ondorioz.

Beraz, bide berri hori hartzen duten marxistak beste begi batez ikusi beharko dituzte, marxista ez diren abertzaleek (egiazki abertzaleak direnek behintzat) Holako Marxistak jadanik bazituen Euskal-Herriak. Bainan, Euskaldun askorentzat, egia beti kanpotik etortzen baita, euria bezela, ez du muntatipia izanen "Les Temps Modernes" agerkariaren zenbaki horrek. Beste aberri zapalduentzat halaber.

Johane AIZAGER

"Les Temps Modernes", 26 Rue Condé - 75006 - PARIS - 6ème :
Aout Septembre 1973
Nos 324 - 325 - 326
"Minorités nationales en France"

HIZTEGIA

dialektikorra, dialektiboa : dialektikaren arabera

dialektika : filosofia-bide bat, Hegel-ek idekia eta Marx-ek zabaldua.

"Muga eta etengabeko bilaka eta higigunetan ari den izaite, izaia edo zertasuna ikertzen duen filosofia-bide bat ?" (in "Idazlanak. Ekai-arauketa dialektikorrari buruz. Esku-liburu. 27. Madariaga-tar Julen-ek, 1971)

Egun guzietako mintzairan, honelaxe erran daiteke : Marx-en arabera, errealitate ez da geldia, ez eta bakoitza edo maingua. Bainan da bizi-bizia, bikoitza, bi zangoz ibilki dena zango bat aintzina doalarik, besteak mugitu behar du, eta hau higituz geroz, lehenak ere berriz, etabar...

gain egitura : super-structure.

Azpi egitura : infra structure

Agerkari : revue - revista

omena : fama

arazoa : problema

erakundea : erakidura - organisation

zuzen-eske : revendication

jazargo : révolte

hertsaldi : répression

iritzi-emailea : kritikoa

ikusbide : théorie

herrialdezale : régionaliste

joera, lehia : penchant, tendance, vocation
asmua : idea, pentsamendua
aldakuntzak : transformations
ikuspegi : perspective
sendo : fuerte
iritzi : opinion
gizarte : société
okertze : déviation
agerpen : phénomène
goiko-agerpen : épiphénomène
teknika-jakintza : technologie
teknika-hizkuntza : langage technique
hizkuntza : langage
mintzaira : langage parlé, façon de parler (mintza era)
izakera : façon d'être
pentsakera : façon de penser ; pensée
haundikari : élitiste
mugatzaile : restrictif
gizaldi : humanité (gizaldia : mende : siècle)
zera : la chose qui, ce qui
iragankor : éphémère
erran nahia : sens, signification
banakatze : partage
hitz-ebakitze : articulation
zilegi : haizu : permis
goraipatzea : invoquer
behaztopa-harria : pierre d'achoppement
jokaera : façon de se conduire, d'agir ; comportement
sotzialde, sorkalde : ekialde, ekalde : orient
Bartalde, mendebal : occident
gorapen : montée, ascension
sakon : barna : profond
garrantzia : importance
Zalantza : duda

GARDAREN LO LARZAC

LARZAC ZAINDUKO DUGU !

Nork ez du entzun izen hau : LARZAC ? Entzun bai, eta behin baino gehiagotan, bainan zer ta nun den jakitera lehiatu gabe. Lerroaldi labur honen bitartez, hutsune hori nahi genuke bete, baldin lerro hauen irakurletan nork edo nork ez badaki Larzac-eko arazoaren edo problemaren berri.

AGORRILEKO EDO ABOZTUKO

"Larzac biziko da,
Gure lurra baita.
Ardien hazteko
Baliatua izanen da,
eta ez kanoïnendako !
Sekulan joanen ez gara !
Debre, indarrez dugu,
Larzac gurea zainduko."

Horra, hiruetan hogeï milako bat jenderen artetik milaka ta milaka ahok zer kantatu zuten, joan den aboztuaren edo agorrilaren 24-25-eko bitartez, elgarretaratze harrigarrian. Kantu horren hitzek berek salatzen deraukute zer den Larzac-eko arazoaren edo problemaren funtsa.

Larzac-eko eskandan edo zelaigoran bizi den jendea bere luraren galtzeko arriskuan da. Eta gutartean nork ez bere izaitearen barne barnetik sendituko zer gertakari ikaragarria den batentzat nola jende multzo batentzat aspaldiko mendetan haren etxekoena izan den eta aspaldiko urtetan harena, haiena den lurraldearen, etxaldearen behin betikotz galtzea ! Lurra landu eta lurretik bizi izan den batek sendi badezake, zenbatez gehiago ez du sendituko lurra lantzen eta lurretik bizi den batek ?...

Eta nor da beren lurra, beren ontasuna, kendu nahi dieten atrebitu hori ? Ausart hori ? Kantuko kanoi hitzak garbiki derraigu, erraiten derauku : harmada ! Frantses harmada ! Edo, xuxenago erran haren ministro Debre Jauna !

Eta zertako, zertarako ote ? Larzac-eko eskandan harmadak duen kanpamendu edo lur-eremuaren haunditzeko. Hona, zenbait xehetasun.

x du

LARZAC-EKO KANPAMENDU MILITARRA...

Dezagun lehenik erran, 1902-ez geroztik badagoela Larzac-en lau mila hektarako lur-eremu bat frantses harmadak orduz geroztik baliatzen duena, bere soldadoen eta gerlako karro mota guztiak esternatzeko eta entsaiatzeko. Erran dezagun oraino, ez dutela bakarrik frantses soldadoek baliatzen kanpamendu militar hura, aleman eta angèles soldadoak ere han gaingdi ibiltzen direla. Eta ez bakarrik kanpamenduaren mugen barnean, ezen angeles soldadoek galdu zuten eta lekuko norbaitek atzeman zuen kartak salatzen baitzuen orotara hogeit hamar mila hektarako lur-eremuan ibiltzen zirela, iragaiten ziren tokiak beren gerlako karroekin irauliz, xehatuz, fundituz eta hazinden edo etxeko aberen alal-pidea zenbait urterentzat kenduz !

Eta, nola eskuratu ote zuen frantses harmadak lau mila hektarako lur-eremu hori ? Xuxenago erran, nolaz jabetu ote zen hortaz ? 1902-an, zorrigaitzez, etzitzaion lan nekea izan lur hortaz jabetzea, zeren eta lau etxalde baizik ez baitziren orduan, eta lau etxaldeko jende gaixoez laster eta ixilik lekuak hustu behar izan baitzituzten.

Aldia hontan gauza bera egin nahi zuen harmadako ministerioak. Laster eta ixilik hango jende gaixoei lekuak hutsarazi ! Eta orai artinoko lau mila hektareri beste hamazazpi mila eratxiki, lotu. Bainan uste etzuen jende kasko gorreko eta lurrari atxikia atzeman du aldia hontan. Zorionez ! Bestenaz nahi duenaren egitera uzten bada, egun hori eta bihar zer ez du eginen ?

Aldia hontan beraz, delako hamazazpi mila hektara haietan bizi diren seirehun bat jendek, ehun ta hiru etxaldetan bizi direnek, haste hastetik kontra egin dute.

Lurrari nahi dena egiten ahal zaio, hein batean bederen, bonbatomiken zapartatzeraino heldu gabe, hauek ere egun batez hartuko baitute lurraren errantzuna, arrapostua. Lurrak negar egiten behar bada bere gisan, bainan ez da mintzatuko, ez da asaldatuko, ez ditu bideak trabatuko ! Lur haren gainean eta lur hartarik bizi den jendeak aldiz ba, den gutien bat elgarretaratzen bada. Eta aldia hontan hori da gertatu Larzac-en. *x du*

Urrunago joan gabe erran dezagun, hango ehun ta hiru etxaldeak laborantzatik eta artzaintzatik bizi direla; Azken hogeit urte hauetan indar gaitza edo haundia egin dutela tresnatzeko. Artzaintzako moldeak ere berriitu dituztela, eta han gaingdi hazten dituzten hamabost mila ardi esnadunek urtean hirurehun tona gasna, gasta, Roquefort-eko gasna on hartarik emaiten dutela. Bestalde, delako hamazazpi mila hektara haietarik, kasik bost mila urtero artoski landuak direla. Lekuko jendearendako, ontasun horiek paregabeak dira. Nolaz utz ditzazke beraz harmadaren eskuetan ?

1956-EZ GEROZTIK HASI BORROKA...

Harmadako ministerioaren xedea, delako hamazazpi mila hektara horien eskuratzeko xedea, lehen aldikotz 1956-an aipatua izan zen deputatuen aintzinean, Parisen. 1962-an berriz. Seigidarrik gabe egon zen ordea. Itxuraz

bakarrik ordea. Zeren eta harmadako ministerioa ez baitzagon lo. Froga ? 1970-eko urriaren 12-an, Frantses Zaindaritzako idazkariak edo sekretarioak, Larzac-eko La Cavaèrie deitu herrian, ahoan bilorik gabe jakin-arazi zuen gobernuaren zer xedetan zegoen. Berehala kontra altxatu ziren eskualde hartako laborariak, artzainak eta Roquefort-eko gasnetxea.

Lekuko notable ta jauneriak, gizarte klase hortako gehienek beti eta orotan dagiten bezala, gobernuaren alde hartu zuen, erran nahi baita bere interesen alderdia. Gure herrian ere baliteke holako hamar etsempulu !

1971-ako urtarrilaren 22-an, Henri Romade buru, Larzac-en Zaintzeko Batasuna muntatu zen. Batasunkideek ordutik honat lan ainitz egin dute lekuko eta bazterretako jendearen iratzar-arazteko. Gertatzen ari denaz argitzeko. Eta bide berez harmadako ministerioaren eta harek lekuan dituen mutilen larderiartzeko. Hala nola, 71-ko irailaren edo burilaren 23-an, UDR-eko deputatu den Lapeyre jaunaren etxaintziñean laborariak husten dituzte zenbait orga ongarrak eta harri ! Urte bereko azilaren 6-an, Millau hirian, sei mila presuna elgarretaratzen dira, lekuko herrigizonak loeriatil iratzar-arazi beharrez. Ondotik, Rodez-eko apezpikuak laborarien alderdia hartzen du.

1972-ko martxoan, Lanza del Vasto pentsalari edo filosofo haundiak hamalau egun barurik iragaiten ditu. Urte bereko maiatzaren 26-an, Michel Debre ministroak, jakin-arazten du 103 etxaldeko jendeak lekuak hustu behar dituztela beren onetan. Haren ordezkari edo mezulari, Fournier jauna ofizialki ibiltzen da Larzac-eko laborariartzainen bakartzka ikusten. Nehork ordea, ez du haren proposamendurik onartzen. Eta, frantses harmadako jeneral batek berak, De la Bollardiere jaunak, haien alderdia hartzen du ofizialki.

1972-ko uztailaren 14-ean, Frantses Errepublika egunean, 86 tratur badoazi Rodez hiriburura, nun ere denbora berean biltzen baitira hamabost ! bat mila jende. Joan den apirilaren 29-an, Larzac-eko hiruetan hogeit bat gizonek beren harmadako karta bialtzen, igortzen dute, Harmadako ministroari, elgarren artean idatzi gutun edo letra batekin, nun ere baitzioten : "Larzac-eko kanpamendu militarren haunditzeko xedean tematzen den Harmadako ministroari ez dugu obeditu nahi !"

Duela urte bat, arditegi berri baten egiteko baimena eskatu zuten Auguste Guiraud eta Elie Jonquet izeneko bi artzainek. Aveyron-eko prefetak, Badaud jaunak eza eman zioten. Eta joan den mendekoste egunean, harmadak beretu nahi lituzken lurretan, pausatu dute 1 600 ardi kokatzen ahalko dituen arditegi berriaren lehen harria. Den tenorean obralanak hein ederrean aintzina doatzi. Gobernuak nola ihardokiko ote du desafio horri ? Gero ikusiko dugu...

Geroztik Larzac-eko laborariak Parisen izan dira beren traturrekin, eskualde guzietako jendeeri dei eginez haien alde ager ziten, harmadako ministroaren larderiartzeko. Aipamen haundia ukan zuen kurrida.

Eta azkenik egin duten manifestazione haundia joan den abotzuko, gorago aipatu duguna.

LURRAREN SABELETIK OKZITANIARA..

Orai artino ., ikusi dugun problema edo arazo, lur-eremu batena izan da. Ez dugu erran ahatik nungoa den lurralde hori. Eta, nungoa den jakiteak badu bere garrantzia, zeren eta kasu hontan, lurrari hoin atxikia ikusi dugun jende hori, bere Herriari ere berdin atxikia baita.

Larzac-eko eskanda edo lurzabalgora, Aveyron izeneko departamenduan aurkitzen da. Laborantzatik eta hazkuntzatik bizi da gehienik. Jende guti duen eskualdea beraz. Eta Aveyron departamendu hori Okzitania deitu Herriaren zati bat da. Okzitania dagiten 31 departamenduetarik bat.

Joan den aboztuan egina izan den elgarretaratze harrigarrian, Larzac-eko arazoaren alderdi hori, okzitanist alderdi hori, argi ta garbi agertu, azaldu da. Ez bakarrik biltze horretarako zabaldu ziren dei-paperretan, bainan ere han eginak izan ziren mintzaldietan, kantuetan, eta han ziren okzitan ikurrinetan.

Hona delako deipaperrek zer zioten, gain aldean bi okzitan ikurrin zituztelarik :

"Pariseko kurridaren ondotik, Larzac-erakoa. Denak Larzac-era. Gure temaren eta indarraren erakusteko, eta gerta daitezkeen etxetik botatzen larderiatzeko.

Millau hiriaren, gure eskualdearen eta Okzitania guziaren jendez hustearen kontra, Pariseko kolonialismaren gudukatzeko, Guardaren lo Larzac !"

Larzac-eko arazoaren bitartez, beraz, frantses inperialismo kapitalistak, Herri ta gizarte bezala, kolonizatzen, zapaltzen eta baliatzen duen Okzitania Herriaren problema agertzen da gure herriaren begitara. Edo bederen ikusi nahi dutenen begitara. Hau betikoa.

Nola, euskaldunak, aspaldi hontan gure beraren pean bizi baigara, erran gabe doa, gogo-bihotzez eta beharrean ere egintzez, Okzitanian al-dean garala. Agorriko edo aboztuko elgarretaratzean erakutsi diotegun bezala.

G.L.

«Foyer de Jeunes Travailleurs»

LANGILE GAZTEEN ETXEA

egoitza mutilentzat
Jonariaaldiz denentzat
neska, mutil, enpleatu, langile
aprendiz eta ikasle
Orotara: **ONA** eta **MERKE**
Rempart lochepaillet. **BAYONA-n**

ostatura

Jan-tokia

UDALAITZ

ETXABENEA

Pannecau Karrikan 10-ena

BAYONA-n

tel. 25-15-55

IPAR conseil
18 rue thiers 64 bayonne tel: 25.60.77

Idaten sal-gaien integritate ezagutarazteko

publizitatea irudiz eta seinuz Europa guztian

IKAS

euskara

IKAS-eKin

Euskara landu nahi duzu ?

Zure haurreri euskara erakasi nahi duzu ?

Zure herrian euskarari buruz zerbait egin nahi duzu ?

Zure ikastegian euskara sar arazi nahi duzu ?

xehe-lasunak:

IKAS

Port-Neuf Karrika 15

batasuna **BAYONA** tel. 25.64.26

KULTURAI

IKASTALDIA 73

Alde hauetakook abiatzen gara urtetik urtera. Hegotarrek egin duten hildotik, eta haiek han aspaldidanik moldatzen duten lana hastera ba goaz gu ere hemen polliki polliki. Nola ez gintezke hegoaren malda pean? Funtsean begira: handik dauzkagu behar ditugun laneko era eta tresna guztiak, bereziki kulturaren sailean. Ikastolak sortu dira Hegoaldean, non-nahi, abantxu batere landu behar ez duen landa batean, arbia sortzen den bezala, samin samina; Hemen aldiz ikastolen hazia erori da lapar eta asun pean. Ongi iraulia eta berritua ez den lurrean, ez da sekulan arbirik izaten, bakanka baizik. Ikastolen mugimenduaren arroila berdintsuan dabila alfabetatzearena. Ba da jadanik urte bat baino gehiago, hemen hasi ginela ikastaldi bat antolatzen, beste aldeko "kursilloen" moduan Aurtengo udan, bigarren aldiko, bildu gara berrogei bat lagun ikasle ta irakasle

EUSKALDUNAK, OKZITANOAK ETA JAPONESAK

Abuztuaren seian elkarretaratu ginen Tarnosen, Baiona ondoko hirixka delakoan, Afrikako misionesten ikasetxe handixka batean. Non-nahitik etorriak; gehienak Euskal Herritik, bizpalau Paristik, Frantzia eta Okzitaniako hiri batzuetatik beste zenbait. Kataluniatik batto, Japoniatik beste bat. Ikastaldikideok kasik adin guzietakoak ginen. Gazteenak hamalau urte, zaharrenak berrogei-ta-sei, beste gehienok hogeitahogeitabost urte bana-beste.

Bizpahiru salbu denok edo errient edo Unibersitateko irakasle ala ikasle ginen. Beraz langile guti, laboraririk bat ere ez, Bederatzi irakasleetatik lau Hegoaldekoak ziren. Horik beharrezkoak ziren beren euskararen eta euskal kulturaren ezagutzagatik. Pedagogian ere kontseilu on baino hobeak eman zauzki-guten. Erran genezakeen lehen egunetik ikastaldi hori kondizio hoberenetan zola hastera, eta apaiz eta serora pean izanik ere, ez zuela ezeinek gogo tristetzerantzko asmorik. Geroxago argituko baita azken puntuño hori...

LEHEN ESPERIENTZIA BATZUK...

Guretzat, antolatzaileontzat, lehen bi ikastaldi hauk lehendabiziko esperientzia bat zu izan dira. Urrungo urteetan zabalduko den lanaren hastapen bat. Ageri da gure asmoa Euskararen erakustea izan dela, baina gure lehen jokabideetatik bat, irakasleen heziketa izan da. Heziketa egiazko bat irakastearekin biltzen dena teoriarekin batean.

Ikasleak bost taldetan banakatuak ziren, honelaxe bakoitza bere heinari dagokion taldean zegoen. Bi mail ba genuen. Lehen mail bat deus ez zekitenentzat (horretan ziren gehienak) eta bigarren mail bat gehixago ba zekitenentzat. Lehen mailan galdegaia erabiltzen genuen "Euskalduntzen" metodoa segituz. Galdegaiarekin dute ikasleek egin aurreramendu haundiena. Goizetan, hiru orduz, galdegaia erabiltzen genuen, karraxkan, gauza ezagunak erreberrituz eta estruktura berriak sar araziz galderen bidez; Hori dena liburu, paper eta boligrafo-rik gabe, dena gogoz eta mihiz.

Arratsaldean aldiz, nola izpiritua nekatuxigo baita, lan errexa-goetan lotzen ginen. Lehen orduan ariketak liburuaren laguntzarekin ; azken orduan olerki edo abesti baten itzulpena behar zuten eman ikasleek, xehetasunak euskaraz galdeginez, edo proposatzen genien irudi baten komentarioa, eta anitz holako. Denekikoa egiteko gramatika erakaspenak erdi euskaraz erdi erdaraz ba ziren.

Bigarren mailean euskararen hobetze bat zen denen aurretik egiten. Horrentzat aldizkariak artikuluak erabiliak ziren, bereziki "ANAITASUNA" aukeraturik. Ez zaigu bat ere errex izan bigarren mailekoentzat metodo baten moldatzea. Ageri da idazkien bidez lan egin dezakegula, baina horretan ez da aski. Eta bereziki talde batetan ikasle andana bat delarik ezin da lan onik egin, zeren bakoitzak bi hitz erran-eta horretan gelditzen baita. Edozein hizkuntzaren erakaskintza problema betikoa da hori ; demendrena zaigu gure ikastaldietan metodo biziago baten erabiltzea, beharrezkoa denaz gero euskara laster eta ongi ikastea.

Metodoa sinplea eta merkea izanik ere, haste-hastetik jarri genuen helburua euskararen bidez bizitzea zen, egun guztietako hitzak ahal bezainbat euskaraz emanez. Ez da dudarik klase denboran zela halere gehienik euskara erabiltzen ; baina klasea bukatu-eta gero, oin bat ikasgelatik kanpo ezarriarik, ez zen gehienetan euskaraz hitz bat entzuteko arriskurik.

AHAL BEZENBAT EUSKARAZ MINTZATUZ...

Giro airosean lan hobe egiten dela, egundainoko egia haundi bat nahi luke izan. Guk hasteko egia hori bere izarian behar ukan dugu ezarri. Zenbat aldiz ez gara ohartu, beren artean biltzen zirela asko, nahiago zutelako erdaraz jostatu eta erdaraz irrialdi batzuk egin ! Ez bezate izpiritu makurrek hori kondena. Erran behar dena bakar bakarrik hau da : euskararen kezka ez dela oraino aski azkartua jende gehienen gogoan, eta beraz egin zezaketen lana, hain batean uzten dutela. Erdaraz gehiegi arizan gara ; nekez daiteke bestela egin : elkarren arteko harremanak ezinezkoak dira mintzaira oso bat gabe.

Problema horri, soluzio on baino hobe bat kausi geniezoke : urren-go ikastaldiak behar lirateke egin Euskal Herriko probintzia guztietatik etorri-riko ta irakasleekin. Talde batean nahi duzunean ikasi mintzaira bat, ez ahal zaizu errexago izanen mintzaira hori harremanentzako tresna baldin bada ? Nola gauzak joan diren aurten ongi ikusiz, nola bereziki beste aldekoek, beti euskaraz ari ziren eta nola hauk ez zaitezketen bestela arizan gurekin, puntu guzti horik gogoan hartu-eta-behar genuke datorren urteko ikastaldia antolatu.

Horrentzat beharrezkoa zaigu ikasle eta irakasleak behar direla bildu kasik erdizka Ipar eta Hegoaldearen artean. Gero bi aldeetako jende horik nahastu-eta, giroa ere euskararen alde bortxatuko da eta horretatik goiti, klasetik kanpo, kondizio hobeak jarriak izanen dira euskarari eman diezoten, euskararen beharra argiki ba datorkielako, hizkuntza batek daukan bere lehen balios-tasuna eta arrazoin sozial horren bidez, euskara mintza dezaten.

Gaur, patar bati behera ba doakigun gauza da euskara, errekan de-segitera, erdalkerian utzera. Zer arrasta mota ematen diogu ? Nola jarriko dugu orain euskara patarrari zut, goiti buruz igan ditzan beheiti jautsi dituen bezainbat urrats handi ? Ikastoletan eta Ikastaldietan egiten dena ez ote da zentzugabeko indarra, ipurdiz gorazko lana ? Denok ; ba dakigu sistimaren eta estruktura nagusien kanbiamendurik gabe, ez dugula deus garbirik eta handirik espero

mintzairarentzat, ekonomiazko eta politikazko aldaketekin batean joanen dela, funtsean euskararen egoera. Bai, baina erreka hor dugu, ez hain urrun orain ; hurbil dugun erdalkeriak inguratzen gaitu. Egoera txar horretan beharko dugu hemendik goiti, jokabide bat erdiz erdi finkatu, guregana bil ditzakegun era guztietaz baliatuz. Eta horrek garamatza geurtzeko ikastaldiaz mintzatzera. Hastean erran genuen esperientziaren heinean zegoela oraino Iparraldeko alfabetatzea. Esperientzia hori, laburra izanik ere, baliosa izanen ote zaigu zerbait gisakoa moldatzeko ?

KULTURA TALDE GUZTIEN ARTEAN ANTOLATU BEHARRA...

Guk uste dugunaz, beharko da ikastaldi horretan ahal bezainbat jenderi eta talderi parte har arazi. Zorigaitzez ez da batasun haundirik Euskal egikundeetan. Indibidualki harturik egia dena egiaztatzen da berdin berdina taldeekin : talde hau han edo hemen sartzen bada, beste hori kanpora doa. Elkar ezin sofri. Bat-bestearen artean dauden ezin-sofriketa horik ez ote daitezke leun, euskararen alde egiten den lanean bederen, eta bereziki ikastaldietan, euskara guztien interesa dela ba dirudienez gero ? Horregatik ba diogu guk, uda denboran egin daitekeen lana, oraindik ez dela eginen ahalko, baldin ikastaldiari buruzko batasunik ez bada finkatzen.

Ongi litzateke euskararen sailean lan egiten duten guztiek, parte hartzen balute ikastaldiaren antolatzean; Jadanik erran dugu, guk nahi genukeenez, gauzak horrelaxe egin daitezkeela. Berresan dezagun gure asmo nagusia : batasunaren alde jokatzeari; Baina noren eta zeren batasuna ? Lehendabizi indar taldezkatu guztien batasuna. Erran nahi baita ikastaldiarentzako talde bakar bat behar dela moldatu ; han talde guztietako jendeek beren talde bereziaren laguntza ekarriko dute. Ikastaldiarren Talde Antolatzaile horretan parte har lezakete bai lehendabizi Euskaltzaindiak, bai Ikas-ek, bai Euskalzaleen-Biltzarrak, bai Seaska-k, bai Mende-Berrik ; eta beste edozein kulturazko talde ongi-etorria litzateke. Hona beraz nola talde anitzek beren eskua Ikastaldiari eman liezoketen, "Bulego Antolatzaile" bat elkarren artean finkatuz.

Erran gabe doa, gauzak honela joaten baldin badira, ikastaldia indar gehiagokoz izanen dela eta zabaltasun haundiagoa ukanen duela. Bulego horren lana hau izan liteke : lehenik ikasleen biltzea Euskal-Herri zabal guztian, eta hori Hegoaldearekin harremanak ukanez, jadanik erran bezala ikusirik, zein beharrezko zaigun hango irakasle batzu eta ikasle askoren ukatea. Bigarrenik : irakasleen trebetzea.

Azkenik beharko dugu ikastaldia ongi zutik ezarri kondizio materialen aldetik. Oraindino ikastaldia itsuski garesti zaio ikasle bakoitzari Baina behar bada ere Euskal-Herri guztiko ikastaldiak, apaizen etxeetan eginak izan direlako. Gogotik urrun atxiki dezagun apaizak kitzikatzeko asmoa, ezen gure apaizen kontrako kitzikak ez bailirateke denentzat zuzenak ez eta ere merezituak ! Gure aurtengoek ba zuten hasteko, jendearen oharrazteko segetetua ; debekamenduak eta moralak ausarki eta merke, janaria ta pentsioa garesti : guti janez behar ukan dugu ongi ase ; horik denak bihotz onezko karitate zabalenarekin eskainiak.

Zuzentze haundia egin izan liteke, geurtzeko ikastaldia estatuen ikasetzeko batean egin bageneza, edo berdin leku publiko batean. Eta gehiago litzatekeena, prezio gutiagoan. Horrentzat diru iturriak beharko dira atzeman, ikasleari ahal bezain guti paga erazteko. Hauk dira, aurtengo ikastaldia antolatu dutenen gogoetak eta datorren urtekoari buruz proposatzen duten jokabide larria.

Ikastaldiari buruz batasunaren alde jokatzuz, erran nahi dugu edozein talde edo pertsona gomitatzen dugula lan horretan parte hartzera; baina erran nahi duguna ez da bakarrik hori. Talde batek har dezan "monopolo" gisa ikastaldiaren antolaketa, besteak ez nahiz utzi edo batasunaren alde jokatzen dutenen kontra, holako gauzarik ez dezakegu onar. Lehen ikastaldiari, bere sudur punta ez ikusten eta bere sudur punta baino urrunago ikusi nahi duen taldekak ttipitto ta ahultxo bat zitzaion lotu. Eskerrak zor dauzkiogu lehena zelako, baina hau erraten duenak saski berean izanik ere orduan ez luke halere luma txista zenbait eman gabe utzi nahi artikulu hau. Merezki dituzten ipurdiak sendi bitzate. Ikastaldia antolaketa horretan lan egin nahi dugun guztiok baturik, baturik ere ahal bezainbat indar eta era da saluzio ezin ukagarria, ikastaldi batek dakarzkigun problemenez. Horregatik ez dugu onartuko izpiritu makur edo makurtuek, beti zangoen azpian ditugun "adolezente" gibelatu horiek, guk landaturiko porruak gure gibelatik atera ditzaten, eta bereziki gauzak ongi nahasi ta kaskastatu eta beren izen bakarrean has daitezen beti bezalako lan hilortu bat egiten.

Agian lehen bai lehen emanen dauzkizugu, irakurlea, geurtzeko ikastaldiaren berriak, berri onak agian!

K. MENDIBEHERE

"HIL ALA BIZI" ELEDERRIA

Eleder, roman edo nobela gisara idatzia den liburu berri bat eskuratu dugu. "Hil ala bizi" di izenburua. Egileak, mugaz bestaldeko euskaldun igeslarietarik denak, bere izen-deiturak "Larraun" izenordearen pean gorde ditu. Liburuaren etxe argitaratzailea edo argitaletxea edo oraino argitaldaria, Baionako ELKAR dugu.

Hegoaldeko euskal herri batean iragaiten da eleder honen gorabehera. Nekazari edo laborari etxe bateko berriekin hasten da. Amatxi xahar bat hil-urran, seme adinetako bat donadoa eta iloba bat Euskadiren alderako gudu borrokan osoki sartzen dena. Horra liburuko hiru-presuna nagusienak. Hauen inguruan inguratzen da elederra.

Euskal-Herriaren alde, euskaldungoaren alde eta gizatasunaren alde predikatzen duen liburuak. Euskara aberats ta zabal batean oratua. Mugaz bi aldetako euskalkiak batasunaren bidean emaiten dituen euskara gozoa, jakina, airosa eta beldurgabea.

Ez gara aldi hontan, leku eskasez, gai hontan gehiago hedatuko. Urran zenbakian agertuko dugu ahatik analiza kritiko bat hein bat luzea. Anartean halere, gure goresmenak "Larraun"-en izenordearen gibelan bere burua gorde izan behar duen idazle aintzinkari ausartari.

ZEIN DA

IKASEN ARLOA?

Aboztuaren 29-an gertatu nintzan Donibanen IKAS batasunaren biltzar nagusian. Artikulu honetan saiatu nahi naiz batasun horren egintzen eta egin beharren aztertzeraz ahalik eta hobekienik.

Batasun hau duela zenbait urte sortu zen ; Euskalzaileen Biltzarrean piztu zuten batzuek batasun berri baten egitekoidea frantses eskoletan euskara sararazteko. Frantziako legeak onartzen duen eran egin bezain laster batasun horrek dirua eskatu zion departamenduko kontseiluari. Geroztik 3 MILIUN diru zahar eukitzen du urtero leku horretatik.

Problema asko jaitsi zaio IKAS-i sortu den pondutik ; 1971-ean gobernuko lege berri batek eman du, euskara lizetan irakasteko erraztasun gehiago ; garai berean garrantzia ainitz gehiago eman dio euskarari batez ere batxilerratuan ; baina legearen finkatzeko etzagoen ez irakasle ez libururik hori ikusiz IKAS-ek erabaki zuen "euskal alorretik" liburu berri bat egitea denak lanari loturik bi hilabetez ateratu zuten. Horrela bizi zaiku batasun hori ihazko biltzar nagusia arte.

Orduan egin zuen aurrerapen bat guziz garrantzitsua ; bozkak egin zituzten Zuzendaritza erreberritzeko : aukeraz baliatu ziren gazte batzuk IKAS-etan sartzeko, urrats berean erabaki zuten idazkari baten aukeratzea batasunaren lana egiteko.

Aurtengo bilkuran, idazkariak berak egin lanaren kondu eman digu : esan beharrezkoa da alabainan ainitz gauza egin duela : ikas batasuneko zerredak bildu ditu ; buru mailetak euskararen irakasleak bildu ditu, ea...ea..

Orain hobeto ar gaitzke aurtengo biltzar nagusian erabili diren problemetaz ; hiru problema garatzeko azaldu dira alabainan :

- Ikas-en egin beharra frantses eskoletan al da ?
- Ikas editorial bat al da ?
- Zer da Ikas etorkizuna ?

Ikas frantses eskoletan ari da lanean : lehen mailan ikastolen segida nahi luke hartu : baina eragozpen handiak dauka : maisu batzuek ordu bat astero klase egiten dute : ~~ume~~ zenbaitek euskara ikasten dute astezken arratsaldetan : egia esan, hori oso guti da.

Alta, niti deritzat, hemen datzala problema fundamental bat ume-ek, sei urtetatik 12-na dute jeinurik hoberena mintzaera ikasteko ; hain zuzen, garai honean baldin klase guziak erdaraz badituzte, ordu arte ~~zau~~katzen euskal izpiritua oso azkar gal dezakete. Hemen ~~derrigorrezkoa~~ liteke euskaraz egitea klaseak, gero erdara erakatsiz, euskararekin konparatuz oraialdiz, alderantziz daude gauzak. Nire ustez ikasek, indar garrantzitsuena horretan behar luke eman.

Orai frantses legeak onartzen du 3-oren klase astero lizeetan, bigarren mailako irakaskintzan : hamar ordu klase emaiten dira aurtan ipar Euskal Herrian ; irri egingarri ere da ~~zein~~ guti den ! Beharrezkoa da hemen ikasek egin dezaken lana ! Nolaz ofizialki ezagutua baita batasun hori eskubidea badu lizeo guzitan ibiltzeko, lege frantses horren berri emaiten ; nire ustez lan hori behin ere ez du Ikas-ek egin.

Keinka urtero irakurleak galda dezake : baina zergatik batasun horrek ez du lan gehiago egiten? Erantzuna, nire iritziz ekonomia arloan datza :

Ikas-ek urtero eukitzen du 3 MILIUN kontseilu jeneraletik ; batasunaren diru iturri bakarra hori da : horrengatik zeharka bezala lan egiten du : ez dauka problema xuxen pentsatzeko eskurik ; ez dezaake argi eta garbiki borroka egin "contestataire" bezala frantses legearen barruan. Hala egingo balu diru iturria gal lezake.

Horrengatik ikas bilakatu da liburu argitaratzale bat : Euskal Alorretik, Hiriart-Urruty-ren testoak atera ditu, eta beste idazlan labur batzuk : horrela du kontseiluak eman dirua baliatu baina, ez deritzat ikas en egiazko lana hori denik ; guti badira ere, zenbait editorial badaude Euskal Herri guzian Hegoan Gero, Lur, Jakin dira ezagunenak ; ipar aldean Elkar etxe berri bat sortu da udaberri honetan. Horien da euskal liburuen argitzea.

Hona, nire ustez Ikas-en egiazko lana : bi aldetara zabal daiteke : alde batetik, frantses lege barnean borroka egin, euskal irakaspenak egin ahal biltzeko ; hori jadanik aipatua dugu gorago ; beste lan batek gero ta gehiago garrantzi euki behar luke : geuk euskaldunok geure irakaskintza panteatu behar dugu, frantses sistimari bisian bis, bestela ez dut ikusten euskararentzat atera biderik.

Frantses legeek, beti bezala, begietako bixtakoa emango digute, ezer ez gehiago ; horrengatik ikastaroak eta alfabetatzeko kanpanak behar dira eratu ipar Euskal Herrian ; inor ez da lan horrentzat, Ikas baino leku hobean dagoenik : hark alabainan irakasle guzien zerrenda : hark bil litzake, gauza horien alkarrekin konpontzeko ; Nire ustez ikastaroek eta alfabetatzeko kanpanak ez badute gero ta gehiago garrantzirik hartzen, bukatu da euskara ipar Euskal Herria.

Hean hori nahi duen Ikas-ek ?

* badu

Mattin Uztarpeko

AIZTO GORRIA

- Aiztoa,
Frantsesak asmatu du.
Españolari,
saldu dio.
Hauien erdian,
Euskal gizona...
dilo !...

- Española !
Aurretik.
Sabelean barna,
SARTU DIO !

- Frantsesa !
Atzetik.
Bizkarrean barna,
SARTU DIO !

- Zaurian,
bat...
bi...
hiru...
lau...
bost...
sei...
zazpi inguru,

AIZTOAK

- Batek,
hertzea
Besteak,
bihotza.
Biek atera

- Aizto gorria,
Gure odolak
MADARIKA...
Bai, Española
Bai, Frantsesa.

- UDABERRI -

HIZTEGIA :

aizto : ganita

ANTZERKILARIEN BILTZARRA

Duela hamabi urte oraino, Ipar Euskadin, hogeitaz taldeez goiti baziren. Baina antzeki bat emaiten zuten beti bezala, herriko apezak nahi zuelako. Gateek, zorigaitzez ez zuten beren nortasunaz kontzientzia haundirik. Euskara mintzo zuten, jakin gabe zinez zergaitik.

Eta horra nun, 1963-an sortzen den giro berri bat, aro berri bat eta ikusten dira gazte zintzo eta kementsu zonbait Euskal-Herriaz eta gure mintzairaz grifiatzen eta nola !

Holatxe, besteak beste, antzerkilarien tartean batasun bat egin zen "Antzerkilarien biltzarra" deitua.

Batasun horri esker, 1967-ean hamazazpi herrietarik bildu teatro-lari onenekin talde éano bat moldatua izan zen eta 1968-ean, Baionako antzokian lehen aldiko, "Matalaz", Larzabal jaun apezaren idazki gotorra emana izan.

Teatro guzia bete bete zen eta dautzuet jende guztia lorietan atera zela.

Lehen pausua emana zen beraz ! Geróztik "Ibañeta", "Bai ala ez", eta "Noiz" antzerkiek arrakasta berdina bildu dute.

Jean Pierre Mendiboure bertsulari gaztearena aldiz "Gure borda" Hazparnen abiatu zen eta han bertan gelditu...

Baina urteak jin, urteak joan, euskal teatroa ez dugu hain gora. Inperialisten radioa eta telebixta dela medio, asko herritan euskara galtzen ari da eta euskara galduz, alabaina, teatroako ahala ere.

Orain, dotzena erdi bat herrietan egiten ari dira antzerkiak... eta horiek ere noiz arte atxikiko ote dute ?

Halere, gure goresmen bizienak merezi dituzte, Garaziko, Ibarla, Itsasu, Arosa, Oroarre, Uruña eta aahantzi gabe Baionako taldeak. Besterik balitz, barkatu...

Horriek hoñrela, aurten ere bi antzerki berri sortu dira : "Hil Biziak", Daniel Landart-ena eta "Ingles ginelarik" Piarres Larzabal famatuarena.

Diotenaz, azken hau, Hazparnen emana izanen da. Lehena äldiz ikusiko...

Bihotz altxagarri : Baiona inguruko gazte batzu karraskan lotu dira antzerkiari eta oraiko ustez, negu honetan "Amaren Harmak" jokatzekotan dira... Hobe segur ! Ipar Euskadin, lehen aldiko, Bertold Brecht euskaraz entzuten ahalko da...

Berri larrien ondotik, jakinarazten daützuegu "Zabal" gure agerkiak "Euskal teatroaz" agertaraziko duela ikertze luze eta mamitsu bat, hemendik zorbait hilabeteren buruan.

Anartean, gure hiri eta herrietako taldeak edo teatrolari gazteak lagunt ditzagun, antzerkiak aurki dezan beharrezkoa duen maila !

Garralda

Mekanika sailean esperientzia baten jabe dena eta Teknika Komertzialean lan dagien Ipar euskaldun ausart bat bilatzen dugu.

Euskaraz bestalde frantsesa ta española mintzo dituen Erantzuna igor zuzenbide honetara :

I.P.A.R. Conseil - Thiers Kartika 18 - 64100 - BAIONA-25.60.77.

Honek hel-araziko du.

IR4IKULIRLEEN

X()K()FI

kazeten etxea

*Kaseta, liburu, agerkari
eta paper ororentzat*

CELHAY

15 Salie Karrikan - Baionan -

GRUNDIG

EUZKADI RADIO

DONIBANE LOHITZUNEN
Garat Karrikan 16-ean

hôtel · ostatu EUZKADI

André Darraïdou - Ezpeleta -

*Baskari, estei eta otordu
egiteko leku paragabea.*

MUGALDE

37 Boulevard De Gaulle - Hendaja -

*Liburu, Paper, Diska, Litografia
birargitaratze, berrikari*
Biblioteka de Comunicacio
i Hemeroteca General
CEPDS
Imprimerie Typo-Offset

Adiskideak,

Ukan dut ZABAL eta irakurri dut lehen lerrotik azkenera. Uste dut bazela aspaldi danik holako agerkari baten beharra, osoki euskaraz. Euskara batuaren konprenitzea errexa da eta bestelan ere, hiztegiak laguntzen du. Zabal-esker, bi aldetako abertzaleek eta sozialistek hobeki elgar adituko dute.

Baina zer sozialisma nahi dugu? Hortan hain sarri ez ditugu denek ber gisala ikusten gauzak. Bakoitzak bere xedeak hobeki azaltzen edo esplikatzen baldin baditu, helduko gira elgar aditzera.

Gure etsaiek, Zabal ikusi ondoan, ez dukete erraiten ahal euskara ez dela intelektual mintzaira bat. Horrengatik ez luke jakintsuak bere haunditasun urgullutsuan egon behar, baina bat egin behar luke jende xehearekin, laborari eta langilekin, zeren funtsean, haiek baitute hobekienik begiratu edo zaindu euskaldun gizabide edo zibilisazioneko demokrata gogoia eta arima.

Horik guziak erranik, nahi nuke "irakurleen xokoan", "Aberri Eguna eta Maiatza lehenaren" pondu zenbait xuxendu.

"Aberri Egunaz eta Maiatz lehenaz" gogoeta zenbait.

Gauza horietaz irakurri ditut xehe-xehea Zabal-en lerroak, eta horietaz xuxentze zenbait egin nahi nuke.

Osokin ados naiz erraiten duzuelarik nahi duzuela klaserik gabeko Euskadi bat. Ez dugu ahortzi behar gure euskaldun gizabideko lege zaharren arabera, hala zela, gure arbasoen denboran.

Osokin ados naiz ere "ez ditugula nazio zapalduen eta nazio zapaltzaileen abertzalegoak nahasi eta mail berean ezarri"

ENBATA-ren gora beherak osoki hala dira lerro haundietan, baina ez pondu zenbaitetan.

1º - Ez da hala "Ipar aldeko jauneriak ipurdia ematen eta hari milika ari behar" zuela. 1967-ko bozketan, bakarrik, Etcheverry-Ainchart zen, jauneriaren, gure alde agertu ; eta bildu gintuen, bakarrik, jende xehen botzak, jauneriaren aski zutenerak (Mintzatzen ahal naiz, harzaletan bainintzan, eta hortarako behar zen saihestetik txixta igortzeko baino kuraia gehiago). Bistan da makur haundia gertatu zaiola Enbata-ri. Bainan zerendako nehork ez zuen ez ezker, ez eskuin, beste abertzale olde berri bat sortu ?

Duela hamar urte, abertzalegoan lehen urratsak egin ditudalarik, lehentze ezagutu dut "klaserik gabeko Euskadi", Enbata-n. Mediku, irakasle, ikasle, laborari ttipi ala langile, denak berdin ginen, gure oldean, eta berdin behaturik. Batzu sortzez burjesak baitziren, ez ziren gogoz eta arimaz !

Ber gauza edireiten ote da ezkerreko diren alderdi zenbaitzuetan? Ez da beti aski "marxista" izaitea, jaunskil edo Ziberoan erraiten dugun bezela "jaunkillot"-goaren galtzeko. Funtsean uste dūt hortarik etortzen direla ipar aldeko ezkerrearen hutsak eta Inchauspe baten balentriak. Laborari eta langileek hautatu behar dutelarik ezagutzen ez duten bi debruren artean, zaharra hautatzen dute. Hari bihurtzeko, hobeki badakite haren berri !

Erran dezagun ere arrunt, "Marxista-burjes" gogoia edireiten dela, frantses ezker-alderdietan, abertzale alderdietan baino gehiago.

2º - Horrek ekartzen gaitu sozialismaz mintzatzera. Eta lehenik zer sozialisma behar dugu Euskadin ? Sozialisma etsenplu guziak arrotz herrietan hartzen baldin badira eta hurak jende xeheari predikatzen, "Marxista-burjes" izpirituarekin, bistan da ipar aldeko jauneriak bi beharrien gainean lo egiten ahal dukeela ! (Hala nola aditzen delarik laborari eta langileak ez direla "autogestionearentzat" oraino zohi, eta hortarako behar dutela lehenik "Marxista" jakintsueri konfiantza egin). Xuri ala gorri, jauneria guzia berdin da guretzat !

Gauzak kanbiatzen dira, ttipiak berek egin progamaren alde agertzen direlarik ; ikus azken bozkak Ziberoan.

Askatu berri diren Estatuak hautatu dute beren herrian eta giza-bidean erroak egiten dituen sozialisma. Hala nola Arabek eta Afrikako beltzek. Xinak eta Kubak ere ez dute Rusoen ber sozialisma hartu. Zerendako ez hauta Euskaldun sozialisma bat Euskal-Herriarentzat ?

Ez dugu ahanzi behar Marx-en arbasoek Alemaniako oihanetan elgar jaten zutelarik, guk baginuela demokrazia eta sozialisma, gure euskal gizabide zaharrean. Frogak baratu dira gure lege zaharretan eta hortarik da egun oraino Ziberoko lurra, Ziberotar guziena (Pau-eko "Cour d'Appel" delakoak 1876-ko Martxoaren 24-an ezagutu duen bezala) Arrasate-ko langile kooperatibak ber izpiritutik sortu dira. Europa edo Asia xokora joan gabe, baditugu etxean etsenpluak !

Laborari eta langile xumeak hobeki behatuko dautzue, azaltzen edo esplikatzen balin baduzue Frantziako erregek ez dutela zuzenik eman ahal izan hemengo jauneriari, lurra ez baitzen jaunena baina bai Euskaldun guziena ! Iduri zaut nahiago duketela holako gauzeri behatu, ezinez jakin Rusiako ala Xinako sozialisma den hoberena.

Ber denboran ere, bada lan gauza horietan, ikastolako humentzat, Hola da Euskadi, egun batez, abertzale ta sozialista eginen. Zer iduri zauzue ? Anartean, segi zazue hola hola eta goraintzirik beroenak. Gora Euskadi askatua !

A.H. laboraria , Sohüta

O.I. (P.S.) huna ene urte saria

HIZTEGIA : O.I. : ondotik idatzia
edireiten : aurkitzen
baratu : gelditu

JOHANE AIZAGER-I IHARDESPENA

Ez nuke JohaÑe Aizager-~~en~~ Enbataren zaintzen denbora pasarazi nahi. Beste lanik baduke eta nik... beste arraultzerik berotzeko. Gainera, ez zait iduritzen, irakurleari, gure kalapitak biziki interesatuko zaizkionik. Hala ere, ene artikuluari eman dion ihardespeneri+ buruz ohar batzuk nahi nizkieke egin Davant-i.

1/ Hasteko behar dauat erran ene lagun minbera hori, ez dudala sekulan "gazteen" izenean mintzatzeko pretentziona ukan. Azterketa aabur bainan ahal bezain objetibo baten bidez, hemengo abertzalgoaren bilakaerari+ zer deritzadan+ eta hartaz zer pentsatzen dudan azaltzera entseatu nauk. Besterik ez. Ez nauk beraz talde baten militante gisa mintzatu, eta are guttiago gazteen izenean. Horretako ez baitnintzen nor.

2/ Oraingo gazteek marxistak izan nahi dutela pentsatzera ematen daukualarik, zorigaitzez oker hagoela+ iduritzen ziaidak. Lehenik, gazte gehienek ezagutu ez baitaragute marxismoa. Bigarrenik, zer den dakien bat baino gehiagok ez baitio onesten marxismoari. (Gauza hori, gose-grebaren denboran agertu ziren gazteen artean nabari duk batez ere)

3/ Hiri aski zaharra ez haizela eta hire gerlari oraindik ez aski krudel eta gogor derizkizuet+ orain hi "gerlari-ohi" bat bezala mintza ha-kigun.

4/ Ene artikuluan, ez diat Enbatari zerbait inportante zor diogunik ukatu. Alegia, hemengo mugimendua hark piztu zuela ; gure problematika herri mailan, lehen aldiz alde honetan, hark finkatu zuela, etab... horik oro bistan diren gauzak dituk. Bainan medaila, ohore, txalo eta eskerrak eman ondoren, hutsak ere behar ditiagu ikusi. Erran nahi baita kritikari ekin behar diogula.

5/ Egin dudan kritikara ez hatorkidala bat+... ongi ; ez duk harritzekoa. Ordea, ez diat uste gure hauzia adinen desberdintasunean datzanik. Onar ez dezakedan puntua zera duk : politikazko ikusimolde ezberdinak despolitizatu dituala, adinezko problemak bihurturik.

6/ Bioskuk+, hire ihardespenean, gure burua marxistatzat jotzen dugun abertzaleok Euskal Alderdi komunista bat eraiki behar gukeela.

Abstraktoan arrazoina dukek. Ordea, ez gaituk herri abstrakto batetan bizi, 1973-ko ipar Euskal Herrian baizik. Benetan, gure historia doi bat aztertuz, gaurko sozial-ekonomikazko baldintzak+ kontretan harturik, hire proposamendua seriosa datekeenik uste duka ?

Ez agian, mihi petik, beste zerbaít dara makek hire gogoan : hots, Euskal Alderdi komunista bat eraikiz, abertzalgora halako ezkerreko benedizíone batez apaindurik gerta ledin...

Guretzat besterik duk. Gure gaurko eginbidea -onar ez deza-kegun, jokabide baten bermatzea, ez- bairan herri-oinarri zabal eta barnekor lortzea duk. Hain zuzen ere, haren interesen alde borrokatzean, herriak emarikako sostengu eta eraginaren lortzea.

7/ Enbataren notableenganako jokabidearen zuritzeko, "herriarekiko errespotoaz" mintzo hatzaigu. Hitz ederrak, ele zuriak,... demagogo guziek erabiliak (Guy Lux eta Marcellin ere hola hola mintzo dituk)

Borrokaaren funtsa herriaren askatzea duk ; Horretarako gaituk abertzaleak. Ordutik, herriaren interesen kontra ari diren guziak.-batzuetan herriak hautatuak izanagatik ere- etsaiak dituk. Eta hala direnez gero etsaitzat jo behar ditugu. Gainera, ipar aldean, goi eta erdi mailako burgesia abertzalerik kasik ez baita, estrategia mailan, horrek ez lekarkiguke+ buruhauste handirik.

8/ Dena dela, azken hiru urteotan, euskal mugimenduak erakutsi dituen hutsak ez ditiat Enbataren gain ezarri. Aitzitik, bai, haren jokabidea onartzen ez dugun abertzale ezkertiar guzion gain. Hain zuzen ere, organizazíone-mailan, ez baikara Enbatan beste biderik urratzeko kapable edo gauza izan.

9/ Ez zakiat nolakoa eta zertaz eginga izanen den geroa. Bairan, izatekotan, gauza batez segur nauk : igurikatzen dioguna ez dela Enbatatik jaliko... Eta hik heuk besterik pentsa baheza, estona nintzakek.

10/ Luzeegi ez izateko ez nauk barneago sartuko. Halarik ere, aitor diezaiadan ez zaidala iduritzen "Enbataren kontra ene gurasoek duten herara sublimatzen ari izan naizenik"...

Bazakiat ber-uztarriari loturik gaudela eta askotan ados ez izanarren, elkarrekin beharko dugula borrokatu.

Beñat Oiharzabal

HIZTEGIA :

ihardespena : erantzuna, arrapostua

bilakaera : aldatzeko, bilakatzeko era edo modua. Eboluzioa

deritzat : pentsatzen dut, iduritzen zait.

Datiboarekin erabiltzen da "iritzi" aditza. Hemen "nik hori"

Adib : "nik sozialismoari ongi deritzat"

derizkizuet : beti "iritzi" aditza. Baina hemen "nik zueri"

Adib : guk zueri alferrak derizkizuegu

oker egon : bere burua engainatu, gaizki pentsatu (se tromper)

Gerlari-ohi : gerla edo gerra egin duen bat (eta handik bizirik atera dena)

Ancien combattant

Ez hatorkidala bat : ez haizela ados nerekin, ez haizela akort enekin.

Hemen, sintetikoeran, ETOR aditza : hi neri ez hator-
kit bat.

igurikatu : goaitatu, haiduru, beha edo zai egon "Ez derautazu igutiki"

Axular. Beraz, norbaiti igurikatu.

ados ez izan arren : ados ez izanik ere ; nahiz eta ados ez izan

onetsi : onartu. Larresorok dionez, "iritzi" aditza bezala, hau ere datiboa-
rekin erabili behar da.

Adib : "nik ez diot kapitalismoari onesten"

"zenbait mugari gaitzesten diot"

ezagutu ez dazagute : haiek ez dute ezagutzen. Galdegaia, aditza bera da,
hemen sintetikoeran.

Dioskuk : hik diok (guri)

baldintzak : kondizioak

benetan : egiatan

bermetu : se porter garant

lortu : ardietsi, obtenir

zuritu : juztifikatu

lekarkiguke : ekar liezakegu, ekar liezaiguke, ekarriko leukuke (liguke)

BEGO HORTAN

JO AINTZINA

Solasa huntan bukatzen ahal dugu. Irakurlea interesatu duen ala ez, nork erran dezake ? Nik ez dut kalapita bezela hartu (orain arte behintzat), ez-da-bada bezela baizik. Demokraten artean, bidezkoa zait aburu desberdinen agertzea.

Pondu batzuetan bat gaituk, Beñat Oiharzabal; Beste batzuetan ez. Nik auzia hortan uzten dita, nahiz erraiteko frango banuken oraino. Hala nola:

- marxismaz : marxista mota bat baino gehiago baita, marxismaleninismaz diat hitzegin, bakar-bakarrik

- notabletzaz : ez gaituk edozoin jaunen ondotik ibili ; beharra ginelarik, gure ustez hoberenak hautatu ditiagu : gose oporraren ongi trenkatzea horien bitartez egin duk, nahi ala ez.

Bego hortan, Guy Lux eta Marcellin bazter utzirik, otoi ! Iduri likek gu garela Euskadi askatu bateko gobernua... Gobernu burgesa, bistan duk.

Ahatik, politikazko ez-da-badatik hat, hire gutunean pondu pertsonal batzu hunkitzen dituk : beraz ene burua xuritu nahi nitek, agian alde bat.

Lagun minbera naizela, bai : huna hemen froga bat gehiago. Ene bizia ez duk enea, bainan ene ohorea neurea diat osoki !

Gerlari ohi bezela mintzatzeko eskubidea banikek, ene adinak baino gehiago ene lanek emanik. Alde batetik gerla zer den, hik baino hurbilagoatik ikusia diat (nahiz Algeriakoa ez omen zen egiazkoa) Bestetik badik aspaldi-hamahirur urteko bat- abertzale gudian sartu nintzela, beste batzuekin. Geroztik ezagutu ditudan abertzaletarik, gehienek urte guti barne utzi ditek lan hori, duda izpirik gabe zaielgia zaiotelakotz. Berenaz bortitza duk politika. Areago euskal politika. Hastaepnekoetarik, zenbaten dute segitzen ? Bizpahiruek. Ipar aldekoek ari nuk, jakina.

Ez pentsa, halere, hego aldeko anaiak baino zozoagoak edo belurtiagoak garenik. Ez ditiagu heiek eta guk borrokako baldintza berak, ez etsai eta adiskide berak. Heiek etsai aski ageria ditek, eta herria berekin daukatek. Guk aldiz ez, eta zuek gutiago : heronek aitortzen duk. Gogortasuna, bai : norekin ? Enbatak, hein bat bortizki jokaturik, auzi bat duelarik (eta dotzena bat bederen izan ditiagu), nork laguntzen gaitu egiazki ? Aldikal, gazteak pirka-pirka urruntzen ikusi ditiat. Guduka iraunkor batean irauteko, gizon izan behar baita, eta ez haur gastatua. Eta gero puttiko horik gure juje ta jorratzaile, baizik eta ez garela aski gogorki jokatzeko ? Ah, barka izadak : ahazter nian ez naizela horien izenean mintzo !

Nik ixtant guziak eta indar guziak eman ditiat euskal borrokari. Germa hori zoin "krudela", zoin "gogorra" izan den, nik barnetik badakiat ; hik aldiz, ezin duk jakin. Hazparne huntan (eta beste toki batzuetan ere, nahiz gutiago), herriaren alde arizan nuk beti, herritarren aurka (hauek beren burua Frantsestzat baitaukate) mehatxuen, mespretxuen, gezurren, laidoen, zikinkerien, herraren erdian, gehienetan kasik bakarrik... Hori guzia, frantses polizarekin borrokatzea baino askoz ere nekezago baita (huntaz ere nik zerbait badakiat, ene heinean)

Hamahirur^x gudua, ez duk laburra. Herritarren aurkakoa, ez duk gerla errexa.

Hik ez dakikek hain ongi zer den : Baionako katedralean gose oporrari lotu haizelarik, laguntzaileak izan dituk hamarnazka, eta laster ehunka. Ez baita bakarrik artzea bezela !

Bien artean, dotzena bat urteko guduka batzegok. Ez zaitak guti. Nolaz eni ken hori ? Edo itzul eni, ordainez, hasi naizelarik nituen 25 urteak...

Ebangelioan ikusten diat lehen oreneko langileek gutiesten ziztuztela hamekatakook. Euskal-Herrian aldiz infrentzuz. Nork uztarri berari lotuko gaitu batzu eta besteak ?

Nik, aspaldiko borrokari bat izana gatik, gudua segitzen eta segituko diat aintzina, ene heinean, naizen bezela onartzen nauten guziekin. Hastapenekoa baino errexagoa zaitak, askoz ere, orainkoa. Hobe segur. Gerokoa zer izanen den, hori geroak erranen.

JOHANE AIZAGER

x urteko

"BEGIKO" RI. ERANTZUNEZ

Agur :

ZABAL-en argitara dituan hiru artikulak irakuri dizkiat : eta neurri buruzko biak, jakina, behin eta berriz arakatu. Eta, beharbada harrituko bahaiz edo ene esanak gaitzi gertatuko bazaizkik ere, puntu batzutan ados nauk hirekin.

Erantzun hau luzeegi ez egiteko eskatu zidatek ZABAL-en zuzendariek. Nahi nukeen arrapostu osoa, horretara, beste baterako beharko diat utzi ; baina funtsezko ideia batzuk ager eraziz.

Hire kritika, batera era onean eta zorrozki egina, oso interesgarria iruditu zaidak. Hik heuk ere idazten duanez geroz, ongi ezagutzen duk euskaldun idazleok jasaten dugun kritika funtsatuen beharraren gorria. Askotan ez diagu jakiten nondik nora ari garen, edo gure izkribuek zer harrera ote duten. Hirea bezalako kritikak oso ondo zetozkiguk.

Ez pentsa, beraz, honetan edo hartan irizkide ez garelako, mendrenik ere hasarre edo mindurik nagoenik : lasai egon alde horretarik ! Kritika librorik gabeko jakinduri-aurrerapenik ez zegok, ez politika zuzenik egiterik ; eta Euskal Herrian oso oso beharrezkoa diagu, nik uste, elkarri entzutea elkar errespetatzea, eta irizpideen aniztasunean aurrera joatea. Eskerrik asko beraz, bihotzez:

Ni ez nauk liburu bakarreko gizona, ez filosofo bakar baten irakurlea ere. Beste askotan azaldu dudanez, teoria bakarretan ez diat sinesten ; eta kondairari buruzko azalpen bakunetan, are gutxiago. Gizonarengan anitz akuitu, anitz eragile eta anitz ezinezkoa iruditzen zaidak. Honetan zegok, itxura denez, gure arteko liferentziakakoa.

Nik ez diat esaten klase-burrukarik ez dagoenik : nola pentsa nezake horrelako zozokeriarik ? Nik ez diat esaten klase-burruka hori oso inportantea ez denik. Nik ez diat inoiz pentsatu kapitalismoaren barruan zuzentza eraiki daitekeenik. Alde horietatik egiten duan "rappel" hori, beraz, egokia iruditzen zaidak : hizkuntza-arazoa, giza-arazoa denez, ez duk bilakatzen klase-burrukatik at. Egia duk.

Baina klase-burruka, era berean, gizonengan eta gizonen bitartez obratzen duk ; eta gizonarengan bazegok beste eragile bortitzik ere : gizadiaren etni-sailketa, besteak beste.

Klaserik gabeko gizartea utopia hutsa dela salatzen duk, eta bi-dez salatu ; eta modako iritzi batzuen kontra doalako poztu egin nau hire luman eta ZABAL-en irakurtzeak. Klaserik gabeko gizarterik ez zegok-eta.

Baina etnariak gabeko gizartea, ere berean, utopia hutsa duk : egiazko gizartea etniaz osatua duk : orain, lehen eta nun-nañi. Egiazko gizartea etni-tiraduraz eta kultur-aurkatasunez ERE egina duk.

Bi kontradizio horiek giza-multzo batetan gertatzen direnean, besteari zein nagusitzen zaion sientziakiro erabakitzea ez duk erraza ; eta biok bakar baten "aurpegi" edo "aldi" baizik ez direla esatea ere ez.

Areago esango diat. Freud-en teoriari buruz eman ohi den argibidea oso ezaguna duk : gizona "iceberg" baten antzekoa dela ; eta ageri ez den parteak, ur azpiko parteak alegia, horma-mendi osoa hona eta hara eramaten duen bezala, hona eta hara eramaten gaitula ere, gu konturatu gabe, geure Inkontzienteak. Nork esan dezake Zientziaren izenean kontzientziazatik at jotzen duten bultzada izkutu horiek bigarren mailakoak direnik ?

Hots, Inkontzientea ez duk setsuaren mailan bakarrik ari : hori esatea Freud-i irain bat egitea huke. Eta sendimenduen eta grinaren mailari dagokion Inkontzienteaz gain, beste bat bazegok : Piaget-ena, adimenaren mailakoa, alegia. Nola ez kontutan hartuko, beraz, Zientziaren izenean, guztiz sinetsiezina eta aparta den Piaget eskergaren iritzia ? Nork daki harek baino zehazkiago jakintza adar guztietan zer gertatzen den ?

Klase-egoerari dagokion jarrera, jakina, inkontzientea duk. Hau segurua duk : konturatu gabe burges guztiek berdintsu pentsatzen ditek gauza askotzaz. Baina egun hauetantxe jakin diagu Konrad Lorentz-ek bildu duela 1973-ko Nobel-Saria. Zer erakatsi du Lorentzek, ordea, jakintsuek diotenez, behavior-isten kontra, gure grinari sakonenak eta bortitzenak gure aberetasunari berari dagozkiola baizik ?

Horrela izanik, ordea, grina eta joera horien kakoa ez duk Soziologiaren baranokoa, eta soluzioa ez duk klase-iraultza soil. Biologian badago kakoa, letra nagusiko Iraultza oso famatu hori, klase-burrukan funtsatua, ez duk posible ! eta zentauroak bezain mitologikoa duk.

Nik neuk bide beretik ari somatu uste diat gaurko pentsatzaile asko.

Hots : gizonari buruzko teoria bat maingu baldin badago, teoria horri datxekon politikabidea maingua duk nahi-ta-ez. Gizarte-teoriaren egia antropologiaren egia duk azken funtsean. Politikari gagozkiolarik, horrela, oso inportantea duk gisa-jakintzen gora-beherak bertatik segitzea.

Klase-burrukatik at bilatzen diren azalpideak gezurraz oratuak badira ere, dena klase-burrukara biltzea onartu ezinezko XINPLEKERIA dela zirudik. Kondaira-gune edo mende-mordoska batetan baliagarri eta argi-egile beharbada ; baina FUNTSEAN FALTSUA.

Ez diat ikusten, beraz, iritzi hauek defenditzeak nondik nora izan daitekeen eskuindarren jokoa egitea. Eskuindarren iskilu nagusiak oskurantismoa, fedekeria, manikeismoa eta sasi-profetak izan dituk betidanik : bai gaurko Txilen bai atzoko Grezian, bai heranegungo Españan eta bai antzinako Inkisizio garaian.

Hire artikuluetan, beraz, zuzena ez delakoan, esaldi batek eman zidak benetako mina : "Paradoja ederra behin eta berriz euskaldun gazteri ezker-tiarra sinismena medio kritikatzten duen batentzat". (Zabal, I,64) Ezkertiar gazteriaren alde negok osoki, hain zuzen ; eta ongi dakik ezkertar mogimenduen alde atera naizela behin eta berriz, eta aterako ere naizela, trukean askotan zantarkeriak eta irainak jasotzen baditut ere. Ene esperantza bakarra euskaldun ezker-tiarrak dituk. Edo zarete, hobeki.

Nik fededunak eta klerikalismoa kritikatzten dizkiat. Eta "fededun hitz hori, jakina, alderdi txarretik hartzen diat : kristauak ene errespetu guztiak merezi dizkitek. Baina gaur "fededunek" eta klerikalismoak, Apezgaitegiak eta Elizak hustu ala, "ezker" (??) kolorea hartu ditek Euskal Herrian, eta horretatik heldu duk makurra. Liburu sakratuak trukatu dizkiagu, bai ; baina liburu sakratuen sistemari eutsiz. Horra koska ! Ez nauk apaiz eta moja direnez edo izan direnez soilki mintzo ; azken mendeetan Euskal Herri osoa bihurtu baitzaigu manikeo eta fede bakarreko. Dogmakeria batetik bestera lerratzeko arriskua agiri agirian zegok, eta itsu ez den edonork ikus zezakek.

Euskaldun ezkeraren aldizkari izan nahi duen ZABAL-eko lankideok otoi, eutsi ! atsik ! biba zuek ! beti aitzina ! Euskaldun ezker egiazkotik at ez baitago Euskal Herriarentzako irtenbiderik.

TXILLARDEGI

EUSKALDUN ELIZA

Atseginekin irakurtu dut Xarritton apezaren artikulua. Eliza euskalduna !

Misionestek gure Herria utzi dugu, paganoak ziren Herrietan Elizaren altxatzeko. Ez murrak bakarrik, baina bordaren barneko artaldea ere. Artaldea eta artzainak. Beti danik erran daukute, artzainek, nehundik ahalaz, artaldetik jali behar dutela eta beste nunbaitik jin.

Côte d'Ivoire Herrian, arrotz apezak aise nagusi gara oraino. Baina bederatzi apezpikuetarik zazpi hemengo semeak dira. Eta azken hiruak luza gabe ordainduak izanen dira.

Nor edo nor harrituko da, erranen dutalarik, herriko semetan, hamar apezetarik bat apezpiku dela. Eta apez gehienak gazteak baitira, ez naiz menturatzen, apezpikutzeko adinean diren apezak baizik ez hartuz, nuken xifrearen emaitera !

Hemen denek, gauza hori arras xuxen atxemaiten dugu. Azken apezpiku xurietarik bat aurten ordaindua izanen baita, berria ez balitz beltzen artean hautatua, orduan gintazke gu harrituak. Egia erraiteko, nehoi etzaio gogora jinen holakorik izaiten ahal litekela ere. Betidanik Elizak segituen saila da eta sail hori segituz da azkartu, denetan.

Denetan, salbu Euskal Herrian ; Iholdiar Olce apezpikuaz geroz badu hiru mende Baionan apezpiku euskaldunik izan; Aintzinean ere, bakar batzu salbu, denak arrotzak ziren.

Afrikan eta Baionan Eliza bat da, denetan Eliza bera. Nolaz ez du denetan sail bera segitzen ? Nolaz ez du Euskal Herrian euskaldun bat izendatzen ? Nolaz ez du guri hemen galde egiten daukuna eta denek onartzen duguna, gure Herrian berean ere egiten ? Hamar apezetan bat atxemaiten duelarik apezpikutzeko, nolaz ez du bñhirik atxemaiten lauhun badien lekuan ? Baionako apezek ez dute zer gaitzikor izan !

Poitiers-tik jin apezpikuaz kontent direnak ez ziren gutiago kontent izanen Euskaldun bat hautatu balute. Badira aldiz asko, euskaldun bat igurikatzen zutenak. Eta eliza beren amaren aldetik beha zauden goxotasunaren orde, eskergabekeria jin zaiote. Hoinbeste eman ondoan Elizari (30 000 euskaldun apez, serora eta fraide badira hurbil lur huntako xoko moko guzietan lanean ari) beltzeri emaiten zaiotena ez dugu ardietsi ahal izan.

Egitate horien gatik, jadanik Elizari aiher diren euskaldun asko ez ote dira aintzinean baino gehiago Elizatik baztertuko ?

Gau batez amentsetarik ikusi ditut Euskal-Herri paganotu batean, nunbaitik jinikako misionest batzu solasean ari : euskaldun apez bakarretan nor hautatu behar zuketan apezpikutzat.

Arbelbide misionesta.

ZABAL-EN SALGUNEAK

HENDAIA :

ARGOITI liburutegia : Boulevard Général de Gaulle
DERRRO liburutegia : Boulevard Général de Gaulle
MUGALDE liburutegia : Boulevard Général de Gaulle

DONIBANE - LOHITZUNEN :

ROUAN liburutegia : Gambetta karrikan

BAIONAN :

BASQUE ECLAIR : 4, Place de la Liberté
CELHAY : Salies karrikan
EUSKAL GOGOIA : Bourgneuf karrikan
JAKIN : Avenue Foch
MENDE BERRI : Bourgneuf Karrikan

HAZPARNEN :

IRAOLA liburutegia : Elizari hurbil

DONIBANE GARAZIN :

LIBRAIRIE DE NAVARRE : Elizako karrikan

DONAPALEUN :

BARTHABURU liburutegia

MAULEN :

MAISON DE LA PRESSE :

EZPELETAN :

GOINI kazetetxea

SARAN :

ANORGA kazetetxea

SENPEREN :

LEKUONA kazetetxea

AZKAINEN :

BERRO kazetetxea :

Responsable de la Publication : Beñat OYARCABAL

Duplication Offset : Association ZABAL

Dépôt légal 4ème trimestre 1973

Commission Paritaire n° 54 095